

1. TO-INSTANSPRINCIPPET SOM GRUNDPILLE I RETSPLEJEN

Det klare udgangspunkt i dansk retspleje er, at en part også i civile sager har ret til at få prøvet sin sag i to instanser. To-instansprincippet er en grundpille i dansk retspleje og har betydning for retssikkerheden, da det er med til at sikre, at der træffes materielt rigtige afgørelser. En appelbegrænsning har derfor stor betydning for spørgsmålet om adgang til domstolene, herunder retten til en retfærdig rettergang.

Dette har altid været udgangspunktet i dansk retspleje, og udvalget fremhæver det i notatet på side 35, 2. afsnit:

"Ved valget af en beløbsgrænse på 50.000 kr. og den tilknyttede mulighed for tilladelse til appel også af en række sager under beløbsgrænsen er det således udvalgets opfattelse, at der er fundet en balance mellem hensynet til at fastholde et toinstansprincip som en grundpille i dansk retspleje og hensynet til, at der også sikres mulighed for en retssikkerhedsmæssig forsvarlig behandling af den enkelte sag og herunder en hurtig og effektiv sagsbehandling af de sager, der indbringes for 2. instans."

Institut for Menneskerettigheder stiller imidlertid spørgsmålstejn ved, om en retssikkerhedsmæssig forsvarlig balance er fundet: Er det retssikkerhedsmæssigt forsvarligt at afskære appel i hovedparten af de civile sager i Danmark?

2. APPELBEGRÆNSNING I SAGER OP TIL 50.000 KR.

Hovedreglen for appel i civile sager er i dag, at kun mindre sager under 10.000 kr. er afskåret fra den normale appeladgang. Beløb på 10.000 kr. må siges - også for almindelige mennesker - at være forholdsvis beskedent set i forhold til de omkostninger, der i øvrigt er forbundet med at føre retssager. Det kan derfor også være acceptabelt at afskære adgangen til appel efter deisen, at man som borger må finde sig i fejlagtige domme mv. fra byretternes side, fordi der trods alt højst er tale om afgørelser på under 10.000 kr.

Spørgsmålet er imidlertid, om ikke det argument ændrer sig, hvis man som foreslået af udvalget hæver beløbsgrænsen til 50.000 kr., som er mange penge for de fleste mennesker. Og - som det fremhæves i notatet - kan en dom på 50.000 kr., der fremover ikke kan ankes, ledsages af en sagsomkostningsafgørelse på op til 50.000 kr., der heller ikke kan ankes. Borgere og virksomheder kan derfor stå over for forkerte afgørelser på op til 100.000 kr., som ikke kan indbringes for landsretten.

Det kan være svært at vurdere betydningen af at hæve beløbsgrænsen. I dag, hvor grænsen er 10.000 kr., omfattes knap 15.000 sager af begrænsningen svarende til 35 procent af sagerne (tabel 1). I disse mange, men trods alt økonomisk set mindre sager, må borgerne leve uden adgang til appel og dermed som udgangspunkt acceptere et ét-instansprincip.

Institut for Menneskerettigheder skal i den forbindelse pege på, at den foreslåede forhøjelse af beløbsgrænsen vil afskære appel i næsten to-tredjedele af alle sager. Det fremgår således af udvalgets notat (tabel 2), at der i 2012 er modtaget 40.756 sager, hvoraf 26.695 vil være omfattet af en ankebegrænsning på 50.000 kr. Det svarer til 65 procent af sagerne.

Det retssikkerhedsmæssigt betænkelige ved reelt at indføre et ét-instansprincip i 2/3 af alle civile sager skyldes, at kvaliteten af byretternes afgørelse vel næppe kan siges at være så høj, at appelbehandling i landsretterne kan siges at være en samfundsmæssig luksus, som kan ofres på effektivitetens alter.

Udvalget mener som nævnt, at der er fundet en balance mellem retssikkerhed og effektivitet, men udvalget har ikke i notatet gjort sig skyggen af overvejelser om betydningen af appelbegrænsningen for den indholdsmæssige retssikkerhed. Altså, hvad betyder det for sikkerheden for at opnå indholdsmæssigt korrekte afgørelser, at appel afskæres i 2/3 af sagerne?

Det afgørende spørgsmål i den forbindelse er, hvor stor en del af byretternes afgørelser, der laves om i landsretterne. Hvis omgørelsesprocenten er lille, kan appel siges at have lille indholdsmæssig betydning. Hvis omgørelsesprocenten er stor, er betydningen af appel stor.

Institut for Menneskerettigheder har hæftet sig ved fraværet i notatet af statistiske oplysninger om omgørelsesprocenter, bortset fra på området for tvangsfjernelse af børn, hvor omgørelserne er nede på 2-3 procent (se tabel 6).

I 2009 offentliggjorde professor Michael Gøtze en artikel i Advokaten, hvor omgørelsesprocenten var opgjort til 35 procent af de 901 almindelige ankesager, der var indbragt for landsretterne. Der er så vidt ses ikke offentliggjort statistikker for omgørelsesprocenter for de senere år.

Det bemærkes yderligere, at mange retssager mod det offentlige indtil domstolsreformen i 2008 startede i landsretterne med ankeadgang til Højesteret. Efter domstolsreformen starter sagerne i dag i byretten med appel til landsretten, men efter forslaget vil en god del af borgernes sager mod det offentlige blive afgjort endeligt af byretterne og uden appel til landsretterne. Det må alt andet lige anses som en betydelig svækkelse af borgernes retssikkerhed over for det offentlige.

Instituttet for Menneskerettigheder stiller derfor samlet set spørgsmålstejn ved det retssikkerhedsmæssigt forsvarlige i en så markant ankebegrænsning, som udvalget har foreslået.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at de indholdsmæssige konsekvenser for retssikkerheden af en forhøjelse af beløbsgrænsen til 50.000 kr. undergives en betydeligt mere indgående vurdering, navnlig ved inddragelse af nuancerede statistiske oplysninger om omgørelsesprocenter af byretternes afgørelser fordelt på forskellige sagstyper og set over flere år.

Udvalget foreslår i forlængelse af en udvidelse af appelbegrænsningen, at der fremover skal gælde samme undtagelse til ét-instansprincippet som i dag. Det betyder, at Procesbevillingsnævnet skal kunne give 2. instanstilladelse, hvis sagen er af principiel karakter eller særlige grunde taler for en anke.

I dag gives årligt 20-30 tilladelser på baggrund af op til 100 årlige ansøgninger ud af de ca. 15.000 afgørelser, der er omfattet af appelbegrænsning (tabel 5). Det lave antal ansøgninger skal formentlig ses i lyset af den lave beløbsgrænse, så det må vel forventes, at der kommer forholdsmæssigt flere ansøgninger fremover.

Det springende punkt er imidlertid, at adgangen til at søge 2. instansbevilling ikke kan sidestilles med adgangen til at anke. Det skyldes, at adgangen til at søge 2. instansbevilling ikke først og fremmest har til formål af rette op på forkerte afgørelser. Formålet med appelbegrænsning er jo at slutte sagens behandling, uanset om afgørelsen er rigtig eller forkert. Det forhold, at en byretsafgørelse muligvis er forkert, udgør således ikke i sig selv tilstrækkelig grund til at 2. instanstilladelse kan meddeles, selvom det spiller en rolle. Det kræver særlige forhold at få 2. instanstilladelse, herunder kan det forkerte i en afgørelse spille ind.

Institut for Menneskerettigheder stiller derfor spørgsmålstejn ved det retssikkerhedsmæssigt forsvarlige i at fastholde en lige så snæver adgang til 2. instanstilladelse som i dag.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at de indholdsmæssige konsekvenser af en fortsat snæver adgang til 2. instanstilladelse inddrages i de nærmere vurderinger af den foreslåede udvidelse af appelbegrænsningen.

3. AFVISNING AF ANKESAGER

Udvalget har desuden stillet forslag om, at landsretterne - uanset sagens økonomiske værdi - får hjemmel til at afvise en ankesag, hvis landsretten ikke finder anken tilstrækkelig meningsfuld. Det formuleres i kriterierne, at parterne ikke har oplyst forhold, der gør, at der er udsigt til, at sagen vil få et andet udfald i byretten, eller der ikke i øvrigt foreligger særlige grunde til, at sagen skal prøves i to instanser.

Der er tale om en helt ny institution i dansk retspleje. I dag kan en ankesag afvises på forskellige formaliteter, men ingen dommer kan på forhånd – inden sagen er færdigforberedt og procederet – afbryde sagens behandling ved at afvise anken og dermed reelt stadfæste den dom, byretten har afsagt.

Institut for Menneskerettigheder finder det stærkt betænkeligt at indføre en sådan nyskabelse uden en mere uddybende vurdering af de retssikkerhedsmæssige betæneligheder forbundet med landsretternes afgørelser i de sager.

Udvalget har i notatet gengivet nogle meget kortfattede oplysninger om procesordningen i Norge, Sverige og Finland, men ordningerne afviger tilsyneladende en del fra hinanden. I Norge kan en ankesag afvises, hvis den klart ikke vil nyde fremme, mens der i Sverige og Finland skal gives tilladelse, hvis der er tvivl om sagen. Det tyder på, at det kræver et sikkert grundlag for at afvise under anken, men notatet indeholder ikke nærmere oplysninger om, hvor ofte instrumentet anvendes i de andre nordiske lande.

Det fremgår heller ikke af notatet, hvor ofte den særlige afvisning under anken tænkes anvendt i Danmark. Jo mere den anvendes, jo større er effektiviseringspotentialet, men jo større er de retssikkerhedsmæssige betæneligheder. Hvis det skal batte noget, må en god del af sagerne tænkes afvist, da man i modsat fald blot indfører et yderligere punkt til overvejelse og diskussion under forberedelsen af de civile sager, nemlig om den indstævnte part kan formå landsretten til at afvise sagen, før den er færdigforberedt og procederet.

Notatet behandler endvidere ikke den væsentlige forskel på dansk/norsk og svensk/finsk civilproces, nemlig at der i svensk og finsk

ret findes særlige forvaltningsdomstole. Det fremgår således ikke af notatet, om appelbegrænsningen i Sverige og Finland også gælder sager mod det offentlige.

Endelig bemærkes, at det i notatet overvejes, om 2. instansstilladelse fremover burde gives af landsretterne i stedet for af Procesbevillingsnævnet. Det afvises med det argument, at en afgørelse om apelladelse "meget nemt vil kunne komme til at fremstå som en retsafgørelse af selve sagen, hvilket ikke er sigtet med en ordning med apelladelse." Hvordan tror udvalget det vil se ud, når landsretterne begynder at afvise sager midt under ankebehandlingen med den begrundelse, at landsretterne mener, at anken ikke kan føre til et andet resultat? Det bliver godt nok svært at undgå, at det fremstår som en retsafgørelse af selve sagen.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at konsekvenser af den særlige afvisningsadgang undergives en betydeligt mere indgående vurdering, navnlig ved inddragelse af oplysninger om de konkrete konsekvenser af systemet i de andre nordiske lande og ved nærmere oplysninger om det forventede effektiviseringspotentiale.

--ooo0ooo---

Afslutningsvis skal instituttet fremhæve, at udvalget i forbindelse med overvejelserne omkring fastsættelse af en beløbsgrænse for anke anfører, *"at hvis beløbsgrænsen fastsættes for højt, er der risiko for, at domstolene ikke vil blive opfattet som et forum, hvor den almindelige borger endeligt kan få løst sine tvister efter en sædvanlig behandling i to instanser."*

Institut for Menneskerettigheder frygter, at lige præcis den risiko vil blive en realitet, når 65% af byretternes civile sager ikke uden videre kan indbringes for landsretten. Den almindelige borger med mindre end 50.000 kr. i klemme vil nemlig fremover kunne se frem til sædvanlig domstolsbehandling i én instans.

Det politiske spørgsmål er derfor, om befolkningens høje tillid til retsvæsenet vil være intakt, hvis der gennemføres en så voldsom appelbegrænsning i civile sager, som udvalget lægger op til.

Der henvises til j.nr. 2013-4000-0056.

Venlig hilsen

Jonas Christoffersen

DIREKTØR, DR. JUR

Justitsministeriet
Civilafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

J.nr. 55224

13. august 2013

Københavns Retshjælp
Stormgade 20, 1. sal
1555 København V

Telefon 33 11 06 78
Telefax 33 11 53 60

Internet www.retshjaelpen.dk
Girokonto 6 47 08 90

Åbningstider:
Mandag-torsdag
kl. 18.30-21.00

Fredag
kl. 18.30-20.00

Rådgivning begynder kl. 19.00

*Personlig eller telefonisk
henvendelse vedrørende denne
sag kan kun ske på tirsdage.*

Vedrørende Deres journalnummer 2013- 4000 -0056, høring vedrørende delnotat om adgangen til appel i civile sager.

Ved brev af 4. juli 2013 har Justitsministeriet fremsendt delnotat om adgangen til appel i civile sager til høring.

Det fremgår af notatet side 7 og 35 og af lovudkastet, at udvalget foreslår, at den i retsplejelovens § 368 stk.1, indeholdte appelbegrænsning og de tilsvarende bestemmelser i §§ 389, 391 og 584 ændres, således at beløbsgrænsen fastsættes til 50.000 kr.

Uanset at adgangen til anke efter tilladelse fra Procesbevillingsnævnet stadig vil foreligge, finder Københavns Retshjælp at måtte udtale sig imod en sådan forhøjelse af beløbsgrænsen.

Sager om beløb i intervallet mellem 10.000 kr. og 50.000 kr. kan have stor betydning for den enkelte borger. Retshjælpen finder det derfor betænkeligt, hvis appeladgang i sådanne sager generelt begrænses.

Når endvidere henses til, at det er en del af arbejdsgruppens forlag, at landsretterne får adgang til at afvise ankesager, som efter en overordnet behandling ikke findes at kunne få et andet udfald, jf. lovforslaget til § 368a, bør de tilstræbte effektiviseringshensyn være tilstrækkeligt varetaget herved.

Venlig hilsen

Københavns Retshjælp

Lars Plum

Kontorchef f.g.

Justitsministeriet
Civilafdelingen, Procesretskontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København K

jm@jm.dk

att: Cecilie Maarbjerg Qvist

Åbningstider:
mandag 13.00-16.00
tirsdag 13.00-16.00
tirsdag 16.00-19.00
onsdag 13.00-16.00
torsdag 13.00-16.00
fredag 10.00-13.00

Dato: 19. august 2013

Vedr.: Høring over delnotat om adgangen til appel i civile sager og delnotat om sagstilgangen til Højesteret afgivet af Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene.

Århus Rets Hjælp skal hermed give udtryk for sin store bekymring i relation til de i ovennævnte notat foreslåede begrænsninger i appelmulighederne i civile sager.

Efter retshjælpens opfattelse vil en forhøjelse af appelgrænsen fra 10.000 kr. til 50.000 kr. i civile sager være stærkt betænkelig. Dette ville reelt afskaffe to-instans princippet for hovedparten af de for almindelige borgere forekommende civile sager. En appelbegrænsning, som den foreslåede, vil således indebære et svigt af væsentlige retssikkerhedsgarantier.

Det bør i denne sammenhæng tages i betragtning, at en del af befolkningen reelt er afskåret fra at få førprocessuel retshjælp. Dette gælder ikke mindst trin 1-retshjælp. Hertil kommer, at småsagerne helt overvejende gennemføres uden professionel bistand til parterne. Der er ganske vist en øget vejledningsforpligtelse for retten i disse sager. Retten skal således vejlede om sagens juridiske problemstillinger og hjælpe parterne med bevisførelsen. Trods denne øgede vejledningsforpligtelse må domstolene dog, af hensyn til deres upartiskhed, være tilbageholdende med at vejlede angående materielle spørgsmål. Det er således hovedsageligt vejledning om sagens processuelle spørgsmål, som domstolene kan yde. Dette betyder imidlertid, at det faktiske oplysningsgrundlag samt de fremførte argumenter langt fra altid er dækkende i disse sager. Det er endvidere retshjælpens erfaring, at småsagerne ofte forliges før hovedforhandling (hvor muligheden for professionel hjælp er større) – og ofte på et grundlag, som borgerne ikke altid helt forstår.

Indførelse af småsagsprocessen har gjort det muligt for den ressourcestærke borger selv at anlægge og føre retssag – og altså en lettere adgang til at gennemføre sin ret. Men den ressourcetsvage borger har fået vanskeligere ved at gennemføre sin ret. Den foreslåede appelbegrænsning vil stille disse borgere endnu ringere.

De foreslåede appelbegrænsninger for småsagerne vil reelt betyde, at hovedparten af almindelige hverdags-jura tvister ikke vil kunne appelleres.

Hertil kommer den foreslåede afskaffelse af to-instansprincippet i sager om tvangsfjernelse – afgørelser, som af de berørte borgere opleves som særdeles indgribende. Uanset den meget lille omgørelsesprocent i disse sager, må værdien af den retsbeskyttelse, der ligger i en appelmulighed, ikke underkendes.

De foreslåede tiltag vil betyde, at besparelserne i retssystemet rammer socialt meget skævt. Der er endvidere en risiko for, at disse tiltag vil fremstå som et signal om, at retssystemet primært er forbeholdt virksomheder, myndigheder og borgere med store økonomiske mellemværender. En opfattelse af, at retssystemet ikke er for almindelige borgere med almindelige retstvister vil efter retshjælpens opfattelse være meget uheldig.

Med venlig hilsen

Århus Retshjælp

Bettina Lemann Kristiansen
Daglig leder

Hørings svar

Silkeborg Retshjælp skal herved fremkomme med vores bemærkninger til Notat om adgangen til appel i civile sager afgivet den 1. juli 2013 af Udvalget for bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene.

Når vi gerne vil fremkomme med bemærkninger er det navnlig fordi retshjælpen i sin hverdag bistår vores rådsøgende som partsrepræsentanter i forbindelse med deres småsager og fordi de foreslåede ændringer får afgørende indflydelse for den fremtidige behandling af småsager.

Indledning

Det forventes at mange af de høringsberettigede vil fremkomme med generelle bemærkninger til det retssikkerhedsmæssigt betænkelige i at begrænse appelmuligheden.

Retshjælpen skal derfor begrænse sig til at fastslå det helt oplagte, at det må være udenfor enhver diskussion, at enhver begrænsning af det traditionelle 2-instansprincip utvivlsomt vil medføre en indskrænkning af borgernes retssikkerhed.

Og det er vel ligeledes åbenbart indiskutabelt, at enhver imødekommelse af borgernes retssikkerhed vil medføre ulemper og omkostninger for det offentlige.

Det må derfor være et rent nationalt politisk spørgsmål hvor skillelinjen mellem retssikkerhed og økonomi/ulejlighed skal trækkes, hvis der ikke (som oplyst i notatet) er internationale forpligtelser, der minimumsregulerer det aktuelle område om appel.

Relativ sagsandel

Den foreslåede appelbegrænsning ved en sagsgenstand på kr. 50.000 medfører at 2-instansprincippet som udgangspunkt i 2012 ville blive ophævet for 2/3 af alle tvistige byrets-sager med en sagsgenstand (26.695 ud af 40.756 jfr. tabel 2 på side 17f). Det bemærkes i den forbindelse at byretterne i 2012 modtog 118.157 Betalingspåkrav i formodede ikke-tvistige sager.

Et politisk valg, der vil undtage 2/3 af de tvistige sager fra en langvarig retstradition med at kunne få sin sag prøvet i 2 instanser, turde kaldes et markant politisk valg. Så er den manglende ankemulighed ikke længere en undtagelse, men hovedreglen.

Retshjælpen bekendt findes der ingen undersøgelser der viser noget om sammenhængen mellem sagsgenstandenes størrelse og de pågældende borgeres indkomstforhold. Men det må formodes, at der i nogen grad kan være en sammenhæng. De fleste tvister, som de fleste almindelige borgere kunne tænkes at havne i, vil nok befinde sig under den påtænkte nye appelgrænse.

Småsager

Den påtænkte nye appelgrænse falder sammen med småsagsprocesgrænsen. Småsagernes andel er derfor også 2/3 af alle tvistige sager civile med en sagsgenstand.

Den foreslåede appelbegrænsning betyder, at appelmuligheden som udgangspunkt ophæves fuldstændig for småsager.

Retshjælpen bistår i sit daglige arbejde en del af vores rådsøgende med småsager, og har derigennem nogen erfaring med området.

I andre sammenhænge er der sagt meget om småsagsprocessen i relation til borgernes retssikkerhed. Det skal ikke gentages her, ud over konklusionen, at småsagsprocessen er en andenrangsprocesform.

Småsagsprocessen er (igen af rent økonomiske grunde) tænkt som en advokatløs *gør det selv*-proces. En del, navnlig sagsøgte, forsøger da også selv at varetage egne interesser i forbindelse med en småsag. Og ofte med et mindre heldigt resultat. Der er en grund til at selvmødere i jargonen omtales som selvmordere.

I det nuværende system vil en sådan selvmøder, der må sande, at sagkyndig hjælp ville have været på sin plads, i forbindelse med en anke kunne råde bod på den skade der måtte være sket i byretten.

Det nye system, hvor alle sejl skal sættes til i første instans, modarbejder således intentionen med den relativt billige, advokatløse småsagsproces.

Det bemærkes, at procesbevilling til anke forudsætter, at sagen skal være principiel eller at der foreligger ganske særlige grunde.

Kæremuligheden påtænkes tillige begrænset.

Det er en ikke helt sjælden problemstilling i småsager, at byretten henviser sagen til fortsat behandling efter de almindelige processuelle regler i medfør af rpl § 402. Herved fratages parterne muligheden for den billige sagsførelse, som småsagsprocessen forudsætter. Mindst den ene af en sådan sags parter kan derfor ønske denne henvisning prøvet ved landsretterne, der efter retshjælpens erfaring i rigtig mange tilfælde i konsekvens af reglernes forarbejder fastholder sagen i småsagsprocessen.

En sådan beslutning vil imidlertid ikke kunne kæres efter gennemførelse af den påtænkte begrænsning. Ansøgning om procesbevilling forudsætter at afgørelsen har afgørende og væsentlig betydning for sagens forløb eller parten, hvilken situation måske nok kunne siges at foreligge ved disse afgørelser. Men da ansøgning om procesbevilling som klart udgangspunkt (jfr. bemærkningerne til nr. 22 (§ 395)) ikke har opsættende virkning bliver det i praksis uden betydning, da nødvendigheden af at engagere sig med en dyr advokat til at varetage sine interesser i forberedelsen af en almindelig sag længe er realiseret når procesbevilling og landsretskendelse foreligger.

Konklusion

Efter Silkeborg Retshjælps vurdering vil gennemførelsen af det foreslåede udover almindelig forringelse af borgernes retssikkerhed navnlig berøre de 2/3 af de tvistige civile retssager, der er småsager. Disse sager vil blive berørt markant med yderligere forringelse af procesformen til følge og på en måde, der er i strid med småsagens intention.

oo0oo

Silkeborg, den 19. august 2013

Silkeborg Retshjælp
Ole Dueholm, advokat

Børnerådet

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

København den 31. januar 2014
J.nr.3.7.27 /amc

Høringsvar til forslag om begrænsning af appel i sager om tvangsanbringelse af børn.

Børnerådet vil gerne understrege vigtigheden af, at der altid foretages særdeles grundige overvejelser, før det besluttes at fratage muligheden for en anke i sidste instans.

I forbindelse med tvangsanbringelser er Børnerådet dog af den opfattelse, at hensynet til barnets bedste vil tale for en begrænsning af appel.

Begrundelsen herfor er, at ventetiden i den periode, hvor en appel pågår, er både vanskelig, utryk og potentielt skadelig for barnet. Tvangsanbringelser medfører en lang og tung systembehandling, som kan være særdeles svær for barnet. En afklaring så tidligt som muligt i forløbet, som er sagligt velbegrunderet og funderet, vil derfor alt andet lige kunne komme barnet til gode.

Med venlig hilsen

Per Larsen

Formand for Børnerådet

Søren Gade Hansen

Chefkonsulent

Dato 30. januar 2014
HEN

Dansk Socialrådgiverforening
faglig handlekraft

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Toldbodgade 19 B · DK 1253 København K · T 7010 1099 · ds@socialrdg.dk · www.socialrdg.dk · CVR DK 6335 6018

Høringsvar vedr. begrænsning af appel i sager om tvangs-anbringelse af børn

Dansk Socialrådgiverforening (DS) takker for muligheden for at afgive høringsvar til forslaget om begrænsning af muligheden for appel i sager om tvangsanbringelse af børn, som er fremsat af udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene.

Udvalget foreslår, at den nuværende adgang til at anke i sager om tvangs-anbringelse ændres, så der kun kan ankes videre til anden instans, hvis procesbevillingsnævnet giver tilladelse til det, hvis sagen er af principiel karakter. Dermed vil den nuværende praksis, hvor et stigende antal forældre anker byrettens afgørelse til landsretten blive stærkt begrænset.

Dansk Socialrådgiverforening finder ud fra flere hensyn denne begrænsning rimelig. Ved en tvangsfjernelse er der allerede inden inddragelsen af retssystemet sket en grundig behandling af sagen i børn og unge-udvalget med de retssikkerhedsmæssige procedurer, der ligger i det system. Herunder inddragelse af advokat og en dommer, der tiltræder udvalget. Dernæst er der en ankemulighed til Ankestyrelsen, inden sagen endeligt kan gå til retssystemet, hvor det så efter de gældende regler kan ankes til landsretten efter behandling i byretten.

Det medfører meget lange forløb, hvor sagen reelt er uafklaret, hvilket kan være en meget stor belastning for børnene og de unge. For så vidt også for de forældre, der bruger deres kræfter på at jage en mulighed, som - jævnfør den afgørelsesstatistik, som er gengivet i rapporten - i de allerfleste tilfælde er helt illusorisk. Det er et stadigt faldende antal, der ændres i landsretten, det er i de seneste par år faldet til kun godt 2 %. Næsten 98 % af byretternes afgørelser stadfæstes altså af landsretten.

Dansk Socialrådgiverforening mener, at der er grund til at afkorte de meget lange forløb, hvor børnenes og de unges liv er fundamentalt uafklaret, fordi der ikke er truffet endelig afgørelse i deres sag. Vi tror også, at det vil kunne være en lettelse for forældre, som (måske med en usikker realitets-sans) er tilbøjelige til at forfølge sagen gennem alle de administrative og

retslige led, der er mulige. Endelig finder vi det tilstrækkeligt, at der efter forslaget vil være tre niveauer for sagens behandling og efterfølgende ankebehandling samt en mulighed for at procesbevillingsnævnet kan løfte sagen til et fjerde niveau i landsretten.

Dansk Socialrådgiverforening kan derfor anbefale den foreslåede ændring.

Med venlig hilsen

Niels Christian Barkholt
Næstformand, Dansk Socialrådgiverforening

Justitsministeriet
Civilafdelingen

Børns Vilkår
FOR BØRN I DANMARK

Børns Vilkår
Trekronergade 126 F, 2. sal
2500 Valby

29. januar 2014

Høringssvar vedr. forslag om begrænsning af appel i sager om tvangsanbringelse 2013-4000-0056

Børns Vilkår takker for muligheden for at afgive høringssvar vedr. ovennævnte forslag.

Børns Vilkår mener, at det potentielt er retssikkerhedsmæssigt betænkeligt og skal være forbundet med nøje overvejelse at afskære en ankeinstans.

Børns Vilkår finder dog, at en ordning som den foreslåede vil være til børnenes bedste på trods af ovenstående.

Børns Vilkår har i den forbindelse lagt vægt på, at det ofte er meget opslidende forløb for de implicerede børn, når netop disse sager skal igennem et ofte tungt og langstrakt processuelt system.

Børns Vilkår mener endvidere, at det i denne forbindelse er relevant, at det meget sjældent er børnene, der anker sagerne, og at det henset til den lave omgørelsesprocent ofte er det bedste for barnet, såfremt der hurtigt skabes en afklaring angående barnets situation.

Det er derudover Børns Vilkårs erfaring, at nogle forældre ikke har tilstrækkelig indsigt til at sige til/fra i en situation, hvor en advokat anbefaler at anke, og derfor indgår i et forløb, som de ikke har et reelt ønske om at være en del af.

Børns Vilkår finder, at det er en hensigtsmæssig løsning at indføre en ordning som den foreslåede, således at sagerne kun kan ankes fra byret til landsret med tilladelse fra procesbevillingsnævnet.

Endelig hilser Børns Vilkår den foreslåede evaluering efter en 3 årig forsøgsperiode velkommen.

Med venlig hilsen

Rasmus Kjeldahl
Direktør

Justitsministeriet
Procesretskontoret
Att. Cecilie Maarbjerg Qvist

Mail: jm@jm.dk

VEDRØRENDE HØRING over forslag om begrænsning af appel i sager om tvangsanbringelse af børn. Sagsnr.: 2013-4000-0056

Red Barnet takker for den ekstra mulighed for at udtale os om dette forslag.

Red Barnet finder det positivt, at der gives særlig opmærksomhed til sager, hvor der er truffet beslutning om anbringelse af børn og unge uden samtykke, tvangsanbringelser.

Red Barnet vurderer forslaget om den nævnte begrænsning som positivt, idet den foreslåede ændring formodes faktisk at udgøre en beskyttende faktor for barnets tarv, til trods for at forslaget også begrænser adgangen til direkte appel til Landsretten i disse sager.

Red Barnet bemærker i den forbindelse positivt, at der fortsat vil være mulighed for at anmode om adgang til at anke sager af principiel karakter og især at fristen for anmodning om appel undtagelsesvis kan strækkes helt op til 1 år.

Red Barnet ser således positivt på den foreslåede ændring af teksten i § 170a i Serviceloven.

Spørgsmål til høringssvaret kan rettes til Gitte Jakobsen, socialrådgiver. Mobil 2155 2292,
email: gj@redbarnet.dk

København, den 31. januar 2014

Kuno Sørensen
Konst. Sektionsleder
Børns beskyttelse

Justitsministeriet
Civilafdelingen, Procesretskontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København K

København, den 29. januar 2014

**Høringssvar vedr. høring over forslag om begrænsning af appel i sager om tvangsanbringelse af børn.
Sagsnummer 2013-4000-0056.**

Dansk Psykolog Forening takker for fremsendelsen af nærværende høring og har følgende kommentarer:

Dansk Psykolog Forening forholder sig positivt til forslaget om begrænsning af appel i sager om tvangsanbringelse af børn fremsat af Udvalget for bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene. Sager om tvangsanbringelse af børn er altid en afvejning af barnets tarv og forældrenes rettigheder, hvilket ofte gør sådanne sager særdeles komplekse. Det er imidlertid Dansk Psykolog Forenings vurdering, at retssikkerheden i vid udstrækning bevares, selvom der indføres en begrænsning af retten til appel i sager om tvangsanbringelse af børn. Foreningen lægger til grund for sin holdning, at en sag vedrørende tvangsanbringelse af et barn, forud for en afgørelse i byretten, er afgjort ved to instanser, henholdsvis i kommunens børn og unge-udvalg og Ankestyrelsen. Det bemærkes yderligere, at der ikke medvirker sagkyndige psykologer ved landsretten, mens det modsatte er tilfældet i børn og unge-udvalg, Ankestyrelsen og byretten. Der lægges yderligere vægt på, at kun ganske få byretsdomme omstødes i praksis.

Slutteligt kan Dansk Psykolog Forening tilslutte sig udvalgets henstilling til, at sager om tvangsfjernelse af børn ikke bør trække i langdrag af hensyn til barnets tarv.

Med venlig hilsen

Eva Secher Mathiasen

BØRNESAGENS FÆLLESRÅD

Dronningensvej 4, 1., 2000 Frederiksberg - tlf.: 24 62 62 29 – CVR. NR. 23 19 04 19
bf@boernesagen.dk - www.boernesagen.dk

København den 2. februar 2014

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Vedr. høring over begrænsning af appel i sager om tvangsanbringelse af børn

Børnesagens Fællesråd takker for muligheden for at afgive høringssvar vedr. ovennævnte.

Børnesagens Fællesråd har overordnet den holdning, at børns retssikkerhed skal beskyttes og overvåges maksimalt. Det skal sikre børn og unges adgang til relevante ankeinstanser, så afgørelser i deres liv kan efterprøves i respekt for børns selvstændige rettigheder.

Omvendt skal adgangen til at anke stå i et relevant forhold til de omkostninger, der er forbundet hermed. For de implicerede børn og unge er det ofte et meget opslidende forløb, når de skal igennem et langt og tungt klagesystem.

Derfor skal klageadgangen i tvangsanbringelsessager opvejes i et børneperspektiv. For de tvangsanbragte børn er der et stort behov for, at der bliver skabt ro om deres situation, deres skolegang, og sociale trivsel, og de har derfor ikke brug for langvarigt at være i en ankeproces.

Det er endvidere sjældent, at det er de tvangsanbragte børn, der anker sagerne, hvorimod det er forældre og ikke mindst forældres advokater, der anker.

I ovennævnte perspektiv vil Børnesagens Fællesråd anbefale, at tvangsanbragte børns sager kan påklages direkte til Landsretten, og at der kun i særlige tilfælde gives adgang til at få sagen prøvet ved Højesteret.

Høringssvaret er afgivet med indspil fra børnesagkyndige dommere, der medvirker i børnesager ved retterne i Danmark.

Med venlig hilsen

Inge Marie Nielsen
Sekretariatsleder

FØLGENDE ORGANISATIONER ER MEDLEMMER AF BØRNESAGENS FÆLLESRÅD:

Børn og Familier
KFBU - Kristelig Forening til Bistand for Børn og Unge
Foreningen af Danske Døgninstitutioner for Børn og Unge
LOS - De private sociale tilbud
TABUKA
Foreningen Gronlandske Børn

FBU - ForældreLANDSforeningen
Daginstitutionernes Lands-Organisation
Foreningen Jysk Børneforsorg/Fredshjem
Ungdomsringen
KFUM's Sociale Arbejde i Danmark
Landsforeningen BoPam

Børns Vilkår
Modrehjælpen
Barnets Hus
Red Barnet
Ungdommens Røde Kors
Red Barnet Ungdom

Medlemsorganisationerne arbejder tilsammen med mere end 500.000 børn og unge.

Justitsministeriet
Civilafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Mail: jm@jm.dk

Girokonto 402-3951

Ref. MEG/lh

Dok.nr. 1801291

Sag.nr. 2013-SLCSFA-
01727

8. august 2013

Bemærkninger til delnotat om adgangen til appel i civile sager og delnotat om sagstilgangen til Højesteret

Socialpædagogerne har modtaget delnotat om adgangen til appel i civile sager og delnotat om sagstilgangen til Højesteret afgivet af Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene med henblik på eventuelle bemærkninger.

Socialpædagogerne har haft særlig opmærksomhed på den del af delnotatet om adgang til appel i civile sager, som vedrører sagsgangen i sager om anbringelse af børn og unge uden samtykke. Sagsgangen og retssikkerheden indenfor det sociale system fastholdes, mens adgangen til at få sagerne i Landsretten forudsætter en tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Socialpædagogerne mener, at de forslåede ændringer er acceptable og ikke væsentligt svækker retssikkerheden.

Socialpædagogerne har ingen yderligere bemærkninger til det fremsendte.

Venlig hilsen

Benny Andersen
forbundsformand

FBU ForældreLANDSforeningen
Bernstorffsvej 20
2900 Hellerup
Tlf. 70 27 00 27
Mobil 51 80 24 58
sek@fbu.dk
www.fbu.dk

Til
Justitsministeriet
Procesretskontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København

Att. Cecilie Maarbjerg Qvist

Hellerup, den 19. august 2013

J.nr. 2013-4000-0056

Hørings svar til delnotat om adgangen til appel i civile sager m.v.

Tak for muligheden for at afgive høringssvar. FBU ForældreLANDSforeningen vil alene kommentere udvalgets overvejelser om at begrænse adgangen til at anke afgørelser vedrørende tvangsanbringelser og andre sager, hvor børn og unge-udvalget træffer afgørelser efter servicelovens § 74.

FBU finder det meget betænkeligt, såfremt barnets, den unges eller forældremyndighedens indehavers ret til at anke byrettens domme til landsretten bliver begrænset.

Som udvalget er opmærksom på, er der tale om afgørelser, som er meget indgribende for både barnet og forældrene.

Det fremgår af det statistiske materiale, at landsretten har ændret byrettens afgørelse i ca. 2 % af sagerne. Det betyder, at landsretten for 2 ud af 100 børn og unge har truffet afgørelser, som er anderledes end byretten, f.eks. ved at barnet er blevet hjemgivet eller ved at genbehandlingstiden er blevet nedsat. Afgørelser, som er af meget afgørende betydning for de berørte børn og unge samt deres familier.

FBU ForældreLANDSforeningen fraråder således, at der arbejdes videre med at begrænse muligheden for at anke disse afgørelser til landsretten.

Med venlig hilsen

Alice Sørensen
Formand

Lene Jørgensen
Landssekretær / socialrådgiver

Justitsministeriet
Att: Cecilie Maarbjerg Qvist
cmq@jm.dk

Emdrupvej 115 A 5. etage
2400 København NV

Tlf. nr. +45 7023 3400
E-mail: los@los.dk
CVR nr. 15906987

www.los.dk

Høringssvar over delnotat om adgangen til appel i civile sager og delnotat om sagstilgangen til Højesteret afgivet af Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene.

LOS - De private sociale tilbud takker for muligheden for at fremkomme med kommentarer til ovenstående delnotat.

Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene lægger i deres delnotat op til en revision af kære- og ankemuligheder ved civile sager herunder anbefalinger i forhold til sager indenfor socialretten.

I forlængelse af retssikkerhedsbegrebet mener LOS, at der også kan være et hensyn at tage til den enkelte borgers retsfølelse. To-instans princippet sikrer borgerens retsfølelse derved, at flere instanser behandler sagen, hvorved borgeren opnår en sikkerhed for, at det er den materielt rigtige afgørelse, der er nået. Ved at begrænse retten til at kære og anke kan borgeren opnå en følelse af at have fået krænket sin retsfølelse, hvilket er en uheldig konsekvens. Dette skal dog ses i relation til de arbejdsopgaver mv. der opstår ved at tillade to-instans behandlinger. Disse to elementer skal harmonere for at skabe et sammenhængende retssystem.

LOS har derfor forståelse for, at der indsættes begrænsninger i forhold til adgangen til at kære og anke, idet mål og midler skal være sammenhængende. LOS bifalder især, at der ikke er tale om en endegyldig regel, men at der er mulighed for i konkrete situationer at fravige udgangspunktet om begrænset kære- og ankeadgang.

For så vidt angår det sociale område, ikke mindst tvangsfjernelse af børn, er der tale om sager, der har så vidtrækkende konsekvenser for alle involverede, at det er ekstra vigtigt at være opmærksom på både de regler der sættes og på borgernes retsfølelse. LOS mener derfor, at det er vigtigt, at Social- og Integrationsministeriet inddrages i et eventuelt arbejde med at ændre på de gældende regler herunder begrænsninger i adgangen til at anke sager om tvangsanbringelse og andre sager, hvori børne- og ungeudvalget træffer afgørelse efter servicelovens § 74.

Ud over begrænsninger i kære- og ankeadgang foreslår udvalget, at der åbnes op for muligheden for at berigtige forglemmelser og fejl i den afsagte dom. LOS ser meget positivt på denne mulighed, idet det vil være medførende til at opnå korrekte afgørelser uden de omkostninger, der ellers ville være forbundet med en eventuel kære eller anke.

LOS bifalder endelig, at det foreslås at salærfastsættelsen i fri proces-sager, som sker efter retsplejelovens § 334, stk. 4, ikke omfattes af appelbegrænsningsreglen for sagsomkostninger.

Med venlig hilsen

Sigrød Fleckner

Sekretariatsleder

FBU ForældreLANDSforeningen
Bernstorffsvej 20
2900 Hellerup
Tlf. 70 27 00 27
Mobil 51 80 24 58
sek@fbu.dk
www.fbu.dk

Til
Justitsministeriet
Procesretskontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København

Att. Cecilie Maarbjerg Qvist

Hellerup, den 19. august 2013

J.nr. 2013-4000-0056

Høringssvar til delnotat om adgangen til appel i civile sager m.v.

Tak for muligheden for at afgive høringssvar. FBU ForældreLANDSforeningen vil alene kommentere udvalgets overvejelser om at begrænse adgangen til at anke afgørelser vedrørende tvangsanbringelser og andre sager, hvor børn og unge-udvalget træffer afgørelser efter servicelovens § 74.

FBU finder det meget betænkeligt, såfremt barnets, den unges eller forældremyndighedens indehavers ret til at anke byrettens domme til landsretten bliver begrænset.

Som udvalget er opmærksom på, er der tale om afgørelser, som er meget indgribende for både barnet og forældrene.

Det fremgår af det statistiske materiale, at landsretten har ændret byrettens afgørelse i ca. 2 % af sagerne. Det betyder, at landsretten for 2 ud af 100 børn og unge har truffet afgørelser, som er anderledes end byretten, f.eks. ved at barnet er blevet hjemgivet eller ved at genbehandlingstiden er blevet nedsat. Afgørelser, som er af meget afgørende betydning for de berørte børn og unge samt deres familier.

FBU ForældreLANDSforeningen fraråder således, at der arbejdes videre med at begrænse muligheden for at anke disse afgørelser til landsretten.

Med venlig hilsen

Alice Sørensen
Formand

Lene Jørgensen
Landssekretær / socialrådgiver

De private sociale tilbud

Justitsministeriet
Att: Cecilie Maarbjerg Qvist
cmq@jm.dk

Emdrupvej 115 A 5. etage
2400 København NV
Tlf. nr. +45 7023 3400
E-mail: los@los.dk
CVR nr. 15906987

www.los.dk

Høringssvar over delnotat om adgangen til appel i civile sager og delnotat om sagstilgangen til Højesteret afgivet af Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene.

LOS - De private sociale tilbud takker for muligheden for at fremkomme med kommentarer til ovenstående delnotat.

Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene lægger i deres delnotat op til en revision af kære- og ankemuligheder ved civile sager herunder anbefalinger i forhold til sager indenfor socialretten.

I forlængelse af retssikkerhedsbegrebet mener LOS, at der også kan være et hensyn at tage til den enkelte borgers retsfølelse. To-instans princippet sikrer borgerens retsfølelse derved, at flere instanser behandler sagen, hvorved borgeren opnår en sikkerhed for, at det er den materielt rigtige afgørelse, der er nået. Ved at begrænse retten til at kære og anke kan borgeren opnå en følelse af at have fået krænket sin retsfølelse, hvilket er en uheldig konsekvens. Dette skal dog ses i relation til de arbejdsopgaver mv. der opstår ved at tillade to-instans behandlinger. Disse to elementer skal harmonere for at skabe et sammenhængende retssystem.

LOS har derfor forståelse for, at der indsættes begrænsninger i forhold til adgangen til at kære og anke, idet mål og midler skal være sammenhængende. LOS bifalder især, at der ikke er tale om en endegyldig regel, men at der er mulighed for i konkrete situationer at fravige udgangspunktet om begrænset kære- og ankeadgang.

For så vidt angår det sociale område, ikke mindst tvangsfjernelse af børn, er der tale om sager, der har så vidtrækkende konsekvenser for alle involverede, at det er ekstra vigtigt at være opmærksom på både de regler der sættes og på borgernes retsfølelse. LOS mener derfor, at det er vigtigt, at Social- og Integrationsministeriet inddrages i et eventuelt arbejde med at ændre på de gældende regler herunder begrænsninger i adgangen til at anke sager om tvangsanbringelse og andre sager, hvori børne- og ungeudvalget træffer afgørelse efter servicelovens § 74.

Ud over begrænsninger i kære- og ankeadgang foreslår udvalget, at der åbnes op for muligheden for at berigtige forglemmelser og fejl i den afsagte dom. LOS ser meget positivt på denne mulighed, idet det vil være medførende til at opnå korrekte afgørelser uden de omkostninger, der ellers ville være forbundet med en eventuel kære eller anke.

LOS bifalder endelig, at det foreslås at salærfastsættelsen i fri proces-sager, som sker efter retsplejelovens § 334, stk. 4, ikke omfattes af appelbegrænsningsreglen for sagsomkostninger.

Med venlig hilsen

Sigrid Fleckner

Sekretariatsleder

Justitsministeriet
Civilafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Mail: jm@jm.dk

Girokonto 402-3951

Ref. MEG/lh

Dok.nr. 1801291

Sag.nr. 2013-SLCSFA-
01727

8. august 2013

Bemærkninger til delnotat om adgangen til appel i civile sager og delnotat om sagstilgangen til Højesteret

Socialpædagogerne har modtaget delnotat om adgangen til appel i civile sager og delnotat om sagstilgangen til Højesteret afgivet af Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene med henblik på eventuelle bemærkninger.

Socialpædagogerne har haft særlig opmærksomhed på den del af delnotatet om adgang til appel i civile sager, som vedrører sagsgangen i sager om anbringelse af børn og unge uden samtykke. Sagsgangen og retssikkerheden indenfor det sociale system fastholdes, mens adgangen til at få sagerne i Landsretten forudsætter en tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Socialpædagogerne mener, at de forslåede ændringer er acceptable og ikke væsentligt svækker retssikkerheden.

Socialpædagogerne har ingen yderligere bemærkninger til det fremsendte.

Venlig hilsen

Benny Andersen
forbundsformand

HØRINGSSVAR

TIL

JUSTITSMINISTERIET DEPARTEMENTET

OVER

**"DELNOTAT OM ADGANGEN TIL APPEL I CIVILE SAGER"
OG
"DELNOTAT OM SAGSTILGANGEN TIL HØJESTERET"**

**AFGIVET AF UDVALGET OM "BEDRE" OG MERE "EFFEKTIV"
BEHANDLING AF CIVILE SAGER VED DOMSTOLENE**
der er afsendt af Justitsministeriet, Departementet tirsdag
d. 2. juli med høringsfrist til mandag d. 19. august 2013.

RESUMÉ

- Justitsministeriets høringsfrist henover blot sommerperioden er for kort og høringen burde ikke foregå på denne måde.
- Emnet og forslagene vedrører vitale betingelser for borgernes adgang til retfærdig rettergang (jf. Grundlovens §§ 3, 63 m.fl., Den Europæiske Menneskerettigheds-konventions artikel 6, m.v.) og er derfor af central betydning for retsstaten. Reglerne sætter i positiv og negativ forstand rammer for borgeres adgang til juridisk beskyttelse såvel i forhold til store og ressourcestærke private (banker, forsikringsselskaber og andre virksomheder, m.v.) som i forhold til borgerens retssikkerhed vedrørende domstolskontrol overfor statsmagten (staten, regioner, kommuner, m.v.) og derved også i forhold til blandt andre Justitsministeriet.
- Høringspapiret (med tilhørende lovforslag) er afgivet uden nogen bearbejdet reference til emnets centrale betydning for demokratiet og retsstaten.

- Høringspapiret springer - behændigt - udenom, at der i den danske offentlighed i de senere år er fremkommet meget betydelig og veldokumenteret kritik af ikke alene retssystemets langsommelighed (papirets selvvalgte hovedtema koncentreret omkring "effektivitet" i stedet for "bedre"), men også af oplevelsen (foruden konstateringen) af en eksisterende meget betydelig ulighed, navnlig mellem borger og statsmagt og en række andre kritikpunkter, herunder bl.a. vedrørende svingende kvalitet, stærkt forøget kompleksitet, uigennemskuelighed, m.v.
- Der er i det danske samfund behov for styrkelse af retssikkerheden. Høringsskrivelsens forslag går i den modsatte retning.
- En gennemførelse af forslagene vil indebære yderligere svækkelse af retssikkerheden. Forslagene anviser skridt i den forkerte retning, svarende til at lade den allerede afmagrede indtage mindre føde.
- Oplevelsen hos borgere af, at anvendelsen af retssystemet hyppigt indebærer et belastende hækkeløb, labyrintiske forhold og nødvendigheden af ressource- og tidskrævende indsats, ville blive yderligere befæstet.
- Udvalget burde have forholdt sig til, at justitsvæsenet i Danmark p.t. giver økonomisk overskud, og at dette overskud bør anvendes til at forbedre retssystemet og retssikkerheden i stedet for at indføre beskæringer og begrænsninger. Hvorfor skal retsvæsenet køres som en indbringende forretning for statsmagten ?
- At indføre de foreslåede beskæringer og begrænsninger med en udvidet kompetence- og ressource-tilgang til Procesbevillingsnævnet indebærer ikke nogen retssikkerhedsmæssig bæredygtig løsning, tværtimod: Procesbevillingsnævnets virksomhed er ikke omfattet af de basale retssikkerhedsgarantier såsom begrundelsespligt, tidsfrister, aktindsigt, åbenhed, mv. og nævnet arbejder under hemmeligholdelse af dissens (også for sagens parter), m.v.
- Ved anvendelsen af en speciel skriveteknik i høringspapiret er det besværgende udtryk "bedre" som et trick via en række udvandede skriveetaper transformeret til, at udvalgets opgave blot går ud på at tilvejebringe "effektivitet", der herefter reduceres til et spørgsmål om målelig hastighed, men efterlades amputeret for afregning overfor kvalitet og retssikkerhed i øvrigt.
- Ved dette høringssvar foreslås det, at hovedparten af de ønskede lovændringer udelades og, at der af Folketinget (Retsudvalget) eller Justitsministeriet nedsættes en egentlig uafhængigt fungerende retssikkerhedskommission, der uden forsinkelser kan foretage en

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

sammenhængende undersøgelse og fremsætte forslag til forbedringer af retssystemet, til styrkelse af borgernes retssikkerhed i stedet for de foreslåede forringelser.

1. HØRINGSTIDEN (32 HVERDAGE) ER UACCEPTABELT KORT. HØRINGSTIDEN I KOMBINATION MED TIDSPUNKTET (FERIEPERIODEN!) GØR HØRINGSFASEN YDERLIGERE UACCEPTABEL.

Justitsministeriet har fastsat en kort høringsfrist.

Justitsministeriet har fastlagt kommissoriet dateret d. 17. september 2012.

Justitsministeriet har ved skrivelse af 2. juli 2013 udsendt "Oversigt over myndigheder og organisationer mv., der høres over...", der omfatter i alt 89 modtagere, herunder nærværende afgiver af svar.

Justitsministeriet har i kommissoriet af 7. september 2012 - timingmæssigt - tilrettelagt processen således, at "Udvalget anmodes så vidt muligt om at afslutte sit arbejde senest 1. september 2013."

Det er klart uacceptabelt, at forløbet, som strækker sig over omtrent et år, tilrettelægges således, at der gives modtagerne af høringskrivelsen så kort tid som dette tilfælde, og endda i ferieperioden.

Loyalt overfor emnets alvor og hørings-modtagerne kan det ikke betegnes. Forløbet burde være tilrettelagt således, at der var - realistisk og reel - mulighed for, at høringsmodtagerne kan komme til orde.

Dette gælder i særlig grad de ikke-statslige hørings-modtagere, der ikke råder over de samme ressourcer som de statslige modtagere (der i øvrigt selv direkte eller indirekte er repræsenteret i det arbejde, der er pågået i løbet af næsten et år).

Justitsministeriets metode med at placere høringsfasen som en kort periode i sommerferieperioden er set før og har tidligere givet anledning til kritik.

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Justitsministeriet anvender under nærværende høring samme teknik.

Det uacceptable i situationen bliver i øvrigt så meget desto mere graverende, når det tages i betragtning, at forslagene klart vil indebære, at borgersiden svækkes i tilfælde af, at man som borger ønsker at anvende domstolene til at udøve kontrol overfor forvaltningen, herunder blandt andre Justitsministeriet.

2. KOMMISSORIET. TIDENS TENDENS TIL IKKE AT GØRE DET TIL ET SPØRGSMÅL OM INDHOLD, (RETSSIKKERHED) HER SELVE OPLEVELSEN AF "RETFÆRDIGHED", MEN TIL ET SPØRGSMÅL OM HASTIGHED, DER KAN MÅLES OG VEJES, ER GANSKE DOMINERENDE.

Kommissoriet af 17. september 2012 indeholder følgende indledende afsnit:

"1. Med lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (politi- og domstolsreform) blev der gennemført en række omfattende ændringer af domstolenes organisation og virksomhed, som har betydet den største reform af domstolenes forhold i nyere tid."

"3. I den aftale, som regeringen og Enhedslisten indgik den 20. november 2011 om finansloven for 2012, er det anført, at regeringen og Enhedslisten er enige om, at et velfungerende og effektivt domstolssystem er væsentligt for retshåndhævelse og borgernes adgang til at få løst deres retstvister."

"Aftaleparterne ønsker at sikre et solidt grundlag for, at Danmark i fremtiden får endnu bedre(1) og mere effektive domstole. Det er derfor aftalt, at der skal igangsættes et analysearbejde, som bl.a. skal belyse effektiviseringspotentialer, aktivitet og produktivitet i domstolene og afdække mere langsigtede muligheder for bl.a. regelændringer og reformer i domstolssystemet, der understøtter effektiv opgavevaretagelse." (Understreget her)

Kommentar (1):

Ad (1)

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Det vil fremgå nedenfor, at udvalget såvel i sin synsvinkel, sin fokusering og sine forslag har givet det såkaldte "effektive" overvægt og udeladt en nærmere definition og dermed reference af, hvorved der kunne opnås "bedre" domstole.

Metoden er således at over-betone det såkaldte effektive, som holdes indenfor den ramme, at det samtidig, jf. nedenfor 5) ikke må medføre merudgift. Således er det udeladt nærmere at definere, hvad man i en retsstat må betegne som nødvendigt for at landets domstole kunne blive "bedre".

"4..... Udvalget forudsættes i den forbindelse at belyse aktivitet og produktivitet i domstolene samt at vurdere effektiviseringspotentiale mv. med det sigte, at sagsbehandlingstiderne i de civile sager nedbringes. I den forbindelse skal udvalget i relevant omfang (2) kortlægge og analysere processer, sagskridt og arbejdsopgaver i forbindelse med domstolenes behandling af civile sager."

Ad (2)

Som det fremgår nedenfor er notatet præget af blinde og skæve vinkler, og derved er der bl.a. ikke sket opfyldelse af nedennævnte pkt. 3.

"Udvalget skal på baggrund heraf komme med forslag til initiativer der kan sikre en bedre og mere effektiv og fleksibel behandling af civile sager, herunder bl.a. i forhold til regelgrundlaget (retsplejeloven) samt arbejdsformen, opgavefordelingen mv. domstolene." (3) ethvert andet tiltag, der vil kunne bidrage til at opnå det anførte mål om en fortsat udvikling af et bedre og mere effektivt domstolssystem, samtidig med at det sikres, at behandlingen af sagerne fortsat sker på en (4) retssikkerhedsmæssig forsvarlig måde. I overvejelserne bør indgå (5) om der er elementer i domstolsreformen (udover strukturreformen), som ikke fuldt ud har haft den ønskede virkning på sagsbehandlingstider og kvalitet mv."

Ad (3)

Som det vil fremgå af gennemgangen nedenfor, realiseres den besværgende intention ikke.

Ad (4)

Afvejningen af de hensyn, som udvalget inddrager, er på væsentlige punkter foretaget til ugunst for retssikkerheden i det omfang, der lægges vægt på retssikkerhed for typisk den svage side, der har behov for retsbeskyttelse, nemlig borgere i forhold til statsmagt og andre offentlige myndigheden, eller i situationer, hvor en enkelt borger eller enkelte borgere står overfor store ressourcestærke private.

Ad (5)

Om der er elementer i domstolsreformen (udover strukturreformen), som ikke fuldt ud har haft den ønskede virkning på sagsbehandlingstider og kvalitet m.v., forholder udvalget sig ikke.

"... (Ø) samlet set ikke, medfører merudgifter."

Ad 6

Justitsministeriets præmis her, som formentlig stammer fra Finansministeriet, må give anledning til to overvejelser:

- 1 Hvorledes kan domstolssystemet reelt set gøres "bedre" indenfor disse rammer i forbindelse med, at der anlægges en realistisk helhedsvurdering ?
- 2 Hvilke tiltag vil være nødvendige for yderligere at forbedre domstolssystemet og dermed adgangen til retfærdighed, også for så vidt angår domstolskontrol overfor det offentlige, herunder Finansministeriet, Justitsministeriet og andre dele af statsmagten ?

Udeladt er i den forbindelse følgende:

- A At man ved indførslen af moms på advokatydelse i 1978 udtrykkeligt tilkendegav, at momsprovenuet kunne benyttes til forbedring af retssikkerheden, navnlig vedrørende fri proces (forbedringen er ikke indtruffet).
- B Domstolene drives i dag som en overskudsforretning for staten, Danmark

er det eneste land indenfor den vestlige civilisation, hvor dette er tilfældet.

- C** Staten stiller selv uhyre ressourcer til varetagelse af egne interesser, navnlig via Kammeradvokaten m.fl., der drives som en særdeles lukrativ privat forretning med samtidig betydelig magt indenfor det offentlige (ifølge Politiken fra april 2013 med et nettooverskud pr. partner, der i 2012 er forøget til ca. kr. 7 mio.) og med et ressourcestærkt og vidt formelt og uformelt netværk.
- D** Der råder tilstande, der generelt set må betegnes som ikke alene uheldige, men også usunde.

Som det fremgår nedenfor, er metoderne i udvalgsarbejdet og dets notat indrettet således, at disse - samfundsmæssigt set helt vitale - forhold konsekvent og systematisk lades ude af betragtning.

Sammenholdes notatet med den faktiske virkelighed, må denne arbejdsmetode give anledning til betydelig undren, idet der jævnligt i den offentlige debat fremkommer fyldigt dokumenteret og velunderbyggede oplysninger om alvorlige uhensigtsmæssigheder og urimeligheder, som har den karakter, at det typisk er enkeltpersoner, der desværre får grund til at anse systemet for i vidt omfang defekt i forhold til dets høje, men elementære idealer i en demokratisk retsstat. Herfra henvises blot som eksempler til følgende:

Politikens kronik af 14. juli 2013 af Annette Faye Jacobsen "Dansk retspleje minder om absurd teater".

Børsen, debatindlæg af 11. juli 2013 af Allan Ohms: "Skurken i banksagerne er staten".

Information, debatindlæg af 1. februar 2013 af Christen Sørensen "Når magten skjuler sig bag tavshed".

Ovenstående - vægtige - indlæg fra kyndige medlemmer af det danske civilsamfund udgør kun en ganske lille brøkdel af de stadigt mere hyppige tilfælde af alvorlig kritik, der fremkommer, men som fænomen fuldstændigt er ignoreret i notatet, såvel konkret som generelt.

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

De ovenstående artikler vedlægges tillige med:

Retssikkerhedsfondens udgivelse af "Med Staten som modpart", oktober 2012, der blev anvendt under konferencen på Christiansborg d. 31. oktober 2012. (Uddrag med: Forord, forsiden, side 1 – 4 og indlæg af René Offersen (side 6 - 20) "Østerild-sagen i principielt perspektiv" samt Christian Harlang og Christian F. Jensen (side 40 - 57) "Fri proces er langt fra fri proces".)

Yderligere henvises til:

Henvendelse af 19. marts 2013 fra Retssikkerhedsfonden ved dets formand fhv. justitsminister, prof. dr. jur. Ole Espersen med bilag (udskrift af Kammeradvokatens hjemmeside og indlægget "Hvad skylder retsstaten sine borgere med hensyn til retslig ligestilling – hvis den skal være reel?" af 19. marts 2013 udarbejdet af Ole Espersen, Holger Kallehauge, Christian Harlang og Preben Wilhjelm).

Notatets problem er, at kommissoriet - på papiret - ser troskyldigt ud, fordi det handler om "bedre" forhold, men de forskellige mekanismer og metoder undervejs indebærer, at man ikke vælger retning for at nå reelle forbedringer (der kunne afhjælpe den ovennævnte kritik), men derimod lader hele processen dreje sig om at sætte foden hårdere på speederen på de hidtil banede veje, uanset at disse for de brugere af systemet, som det drejer sig om, alt for ofte bringer dårlige eller mindre hensigtsmæssige erfaringer.

Tidens tendens til ikke at gøre det til et spørgsmål om indhold, (retssikkerhed) her selve oplevelsen af "retfærdighed", men til et spørgsmål om hastighed, der kan måles og vejes, er ganske dominerende.

3. DE ANFØRTE "CIVILE SAGER" ANGÅR IKKE BLOT CIVILE RELATIONER MELLEM PRIVATE, CIVILE (BORGERE TIL BORGERE)

MEN OGSÅ SELVE OMRÅDET FOR BORGERNES ADGANG TIL AT AKTIVERE DOMSTOLSKONTROL OVERFOR DET OFFENTLIGE.

I modsætning til andre lande findes i Danmark ingen forfatningsdomstol og ingen forvaltningsdomstol. Det er de civile domstole og den civile retspleje, der har dette felt. Derfor er notatet og udvalgets forslag - direkte - af betydning for rammerne og vilkårene for, at borgere overhovedet kan udøve en form for domstolsmæssig kontrol med statsmagten (i bred forstand omfattende staten, regioner, kommuner mv.).

Der burde i notatet være foretaget en nærmere konstatering af områdets overordentlige vigtige demokratiske, retssikkerhedsmæssige betydning, ikke mindst i en tid, hvor det ifølge alle undersøgelser kan konstateres, at den tiltagende mængde af regler, udvidelsen af det offentliges beføjelser, fordyrelsen af udgiften til at varetage sine interesser, andre komplikationer og vanskeligheder har det klare nettoresultat, at borgersiden er svækket i stadig højere grad.

I en sådan situation burde udvalget have foretaget i det mindste to nødvendige beskrivelser, nemlig:

- 1) Konstatering af ovenstående udvikling, der udgør en retssikkerhedsmæssig trussel, der må og skal tages i betragtning.
- 2) Når der tales om "bedre" behandling af civile sager "ved domstolene" burde denne vinkling tages med.

I stedet er det helt udpræget for notatet, at ovenstående 1) og 2) er efterladt i mørket, og i stedet er det, der betegnes som "effektiv behandling", gjort til det afgørende.

Dette er naturligvis uheldigt, idet det helt store og centrale i en demokratisk retsstat må og skal være at tilgodese et velfungerende demokratisk domstolssystem, der giver borgerne adgang til en effektiv og retfærdig rettergang, i stedet for negative erfaringer.

Som det fremgår nedenfor, vil en gennemførelse af forslagene i stedet medføre følgende:

- Svækkelse af borgerens adgang til reel domstolsbehandling.
- Yderligere ulighed mellem de i forhold til domstolsbehandling (der er kostbar) svækkelse af borgere, der her udgør stort set hele befolkningen (bortset fra virksomhedsejere og formentlig en lille procentdel af befolkningen, der har råd til at føre også kostbare retssager). Denne svækkelse sker i forhold til statsmagten, der råder over nærmest uendelige ressourcer, både pengemæssigt og i form af adgang til et eller flere ministeriers embedsværker. Samme problem i uligheder opstår også i forhold til borgere og store private virksomheder, fx banker, forsikringsselskaber og andre ressourcestærke virksomheder m.v.

Det burde være taget i betragtning af udvalget, at borgere i Danmark ofte oplever civile sager som værende et belastende hækkeløb, ressourcekrævende, tidskrævende og besværligt.

4. BEMÆRKNINGER TIL: "NOTAT OM ADGANG TIL APPEL I CIVILE SAGER" DATERET 1. JULI 2013, AFGIVET AF JUSTITSMINISTERIET (DOKUMENT 683944):

Side 4, første og andet afsnit:

"Det er en hovedopgave for Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene at skabe mulighed for, at retternes sagsbehandlingstider i civile sager kan gøres kortere. Denne opgave skal efter udvalgets kommissorium løses på en måde, der sikrer, at behandlingen af sagerne fortsat sker på en retssikkerhedsmæssig forsvarlig måde. Det er endvidere en forudsætning, at udvalgets forslag samlet set ikke medfører merudgifter."

Kommentar (2):

En "effektiv behandling" opnås således, som det ses, ved forslaget om en lang række af direkte forringelser af borger-sidens rettigheder under domstolsbehandlingen.

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Dette nettoresultat er stridende mod grundlæggende hensyn for den demokratiske retsstat.

Udvalget burde have forholdt sig klart og åbent og til dilemmaet mellem afvisning af behov for "merudgifter" og borgernes retssikkerhed.

I stedet er dilemmaet skjult og bortledt, til fordel for såkaldt "effektiv behandling", og uanset at dette sker på borgersidens bekostning.

Side 4, fjerde afsnit:

"Det fremgår nærmere af betænkningen, at domstolenes afgørelser, for at domstolene kan opfylde deres samfundsmæssige opgave, må være velfunderede og materielt korrekte. Rigtige og overbevisende afgørelser er også nødvendige for at opretholde tilliden til domstolene, og for et retssamfund er det af afgørende betydning, at domstolene nyder almindelig tillid. Heraf følger, at domstolene skal være og fremstå som uafhængige og upartiske, og at sagsbehandlingen må have fornøden grundighed og være indrettet med henblik på lydhørhed over for parternes synspunkter."

Kommentar (3):

Betragtningerne har karakter af besværgelse, som et pyntende udsagn. Problemet er, at man netop undviger en reel behandling og varetagelse af disse hensyn, jf. bemærkningerne ovenfor vedrørende side 4, første og andet afsnit.

Side 4, femte afsnit:

"Samtidig er det også af selvstændig betydning, at en sag kan afsluttes inden for en rimelig tid. Sagsbehandlingen må derfor samtidig være hurtig og effektiv. Som det også udtrykkes: Justice delayed is justice denied."

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Kommentar (4):

Heri må man være enig, men disse udsagn anvendes som afledning for, at der ved forslaget indføres forringende rettigheder og muligheder for borgersiden.

Side 4, nederste afsnit:

"Det er det klare udgangspunkt i dansk ret, at en part også i en civil sag har ret til at få sin sag prøvet i to instanser. Denne adgang til appel er med til at sikre velfunderede og materielt rigtige afgørelser. Regler om appelbegrænsning har derfor væsentlig betydning for hele spørgsmålet om adgang til domstolene."

Kommentar (5):

Heri må man være enig. Problemet er, at dette udsagn undermineres ved det følgende på side 6, andet og femte afsnit.

Side 6, andet og nederste afsnit:

"På denne baggrund finder udvalget, at bl.a. ressourcemæssige hensyn og hensyn til en hensigtsmæssig sagsafvikling ved både by- og landsretter taler for at overveje yderligere begrænsninger i toinstansprincippet og dermed i sagstilgangen til landsretterne. Særligt i forhold til Højesteret er det udvalgets opfattelse, at den nødvendige begrænsning af sagstilgangen vil kunne ske, hvis de forslag, som er stillet af Underudvalget om sagstilgangen til Højesteret, gennemføres."

Det er desuden vigtigt, at en sag finder sin afslutning inden for rimelig tid, og det bør derfor overvejes, om muligheden for at få prøvet en sag i to instanser i alle tilfælde tilfører sagen en merværdi. I denne overvejelse må også indgå en afvejning af den økonomiske værdi, som den konkrete tvist har, over for de udgifter der for parterne og samfundet er forbundet med at få tvisten løst."

Side 5, tredje til femte afsnit:

"For udvalget er det efter kommissoriet ikke en mulighed at supplere sine forslag til sagsbehandlingen med et forslag om, at der tilføres domstolene yderligere ressourcer, som sammen med gevinsten ved en mere effektiv sagsbehandling kunne sikre korte sagsbehandlingstider. Det ligger som nævnt som forudsætning for udvalgets arbejde, at udvalget ikke kan foreslå tiltag, der samlet set vil medføre merudgifter.

Det er herefter nødvendigt at se på omfanget af domstolenes opgaver, hvis der skal sikres et forhold mellem disse og domstolenes ressourcer, der kan skabe grundlaget for korte sagsbehandlingstider. Opgaven er med andre ord at se på, om der er mulighed for en sådan begrænsning af domstolens opgaver, at denne begrænsning sammen med de øvrige forslag samlet set kan bidrage til det forhold mellem opgaver og ressourcer, der er nødvendigt for at skabe korte sagsbehandlingstider samtidig med, at sagsbehandlingen kan blive bedre og fortsat ske på en retssikkerhedsmæssig forsvarlig måde.

Det er på denne baggrund, at der i udvalget har været generel tilslutning til, at det er nødvendigt at se på reglerne om appelbegrænsning, uanset at det for de organisationer, der er repræsenteret i udvalget, ikke er en naturlig opgave at stille forslag om begrænsning af adgangen til domstolene. (Understreget her).

Kommentar (6):

Det må give anledning til undren, at der kan skrives et notat, der i så markant grad indebærer prisgivelse af fokus og hensyn, når der her gives udtryk for en slags uvilje mod det, man ender med at foreslå.

Side 7 - 10:

Det fremgår, at der stilles følgende forslag:

"1.2.1. Begrænsning af appel i sager om krav under 50.000 kr."

Kommentar (7):

Dette er en svækkelse af borgersiden.

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

"1.2.2. Afvisning af 2. instans ankesager uanset sagens økonomiske værdi."

Kommentar (8):

Dette er en svækkelse af borgersiden. Det er et vagt og problematisk forslag, at der på et foreløbigt og ufuldstændigt grundlag af landsretten kan ske afvisning

af en anke ud fra, hvad der på dette tidlige tidspunkt, hvor appelsagen ikke er i gang, anses for at være "udsigt til".

"1.2.3. Begrænsning af adgangen til at kære afgørelser om sagens forberedelse."

Kommentar (9):

Dette er en svækkelse af borgersiden. Indførelse af yderligere nødvendigheder af at inddrage Procesbevillingsnævnet medfører besværliggørelse og belastning i borgersidens disfavør, jævnfør afsnit 7 (på side 30) om de særlige problemer vedrørende Procesbevillingsnævnet.

"1.2.4. Omkostningsmæssige konsekvenser af kære."

Kommentar (10):

Dette er en svækkelse af borgersiden. Tankegange om at anvende omkostningsfastsættelse som en form for "straf" er helt uacceptable.

"1.3. Økonomiske konsekvenser af udvalgets forslag.

Overvejelse om de økonomiske konsekvenser af udvalgets forslag er endnu ikke afsluttet, men overordnet vil udvalgets forslag medføre, at et antal sager ikke længere skal behandles af landsretterne.

Endelig vil forslagene medføre en besparelse i forhold til udgiften til fri proces."

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Kommentar (11):

Nævnte virkning vil med sikkerhed indtræde, hvis forslaget lovfæstes.

Udvalget undlader at forholde sig til, at dette jo er et - ganske udfordrende - udslag af selve intentionen i de foreslåede begrænsninger og beskæringer af borgersidens adgang til domstolsbehandling.

Det ovenfor anførte må anses for en ganske provokerende udtalelse fra udvalgets side i en situation, hvor borgersidens rettigheder er under stadig større og større svækkelse og det igennem de senere år er offentligt og uimodsagt påpeget, at uligheden har vist sig at være af ganske ekstrem størrelse, jf. den ovennævnte udgivelse fra Retssikkerhedsfonden for efteråret 2012 i forbindelse med den på Christiansborg d. 31. oktober 2012 afholdte konference.

Udvalget opfordres til at tage dette alvorlige tema op på en anden måde end ved, som et gode, blot at konstatere besparelser i borgernes adgang til domstolsbehandling.

På side 10 er indeholdt følgende afsnit:

"Samtidig vil forslagene dog også medføre merudgifter, idet Procesbevillingsnævnet skal behandle flere sager i forhold til i dag. Forslaget vil desuden medføre et provenutab, da der vil blive indbetalt færre retsafgifter."

Kommentar (12):

Dette dækker noget overordentligt betænkeligt, jævnfør afsnit 7 (på side 30) om de alvorlige retssikkerhedsmæssige problemer vedrørende dette særlige nævn.

Side 17:

Under pkt. "3. Statistik" er medtaget en liste over "Alle modtagne civile sager..."

Kommentar (13):

Der mangler en angivelse af, at en stor mængde af de modtagne sager **bortfalder**. Dét burde oplyses. Bortfald sker således navnlig i følgende dagligt forekommende situationer:

- 1) Sagen afvises af formelle grunde.
- 2) Sagen forliges.
- 3) Sagen bortfalder af andre grunde.

Det bemærkes at tabellen på side 20, vedrørende kæresager, indeholder en angivelse af såvel modtagne som afsluttede kæremål.

5. BEMÆRKNINGER TIL "NOTAT FOR UNDERUDVALGET OM SAGSTILGANGEN TIL HØJESTERET". DATERET 1. JULI 2013, AFGIVET AF JUSTITSMINISTERIET (DOKUMENT 683944):

Side 3. fjerde og femte afsnit:

" Underudvalgets opgave har taget særligt sigte på tilgangen af ankesager til Højesteret som 2. instans. Underudvalget har særligt overvejet, om Højesteret får for mange sager set i forhold til de forudsætninger, der danner baggrund for domstolsreformen, og om Højesteret får de rigtige sager.

Det er underudvalgets vurdering, at problemet med hensyn til tilgangen af ankesager til Højesteret som 2. instans på nuværende tidspunkt ikke er, at Højesteret får for mange sager, men at Højesteret ikke i alle tilfælde får de rigtige sager."

Kommentar (14):

Der er ikke foretaget nogen nærmere analyse af forholdet mellem Højesterets betydelige ressourcer (som udgangspunkt 18 fuldtidsbeskæftigede dommere) og mængden af sager.

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Retten sidder som udgangspunkt i afdelinger med 5 dommere. Det vil sige, at Højesteret råder over - som udgangspunkt - et betydelige antal daglige "hold" opgjort på årsbasis.

Der savnes en afvejning af forholdet mellem kapacitet og arbejdsopgaver.

Der savnes tillige en definition af hvad man anser for at være "de rigtige sager".

Side 4, andet afsnit:

" Der indføres adgang for landsretten til at afvise en henvisning, der ikke opfylder de krav, der fremgår af retsplejelovens § 226 i den ændrede formulering. Landsrettens afvisning af en henvisning skal kunne kæres til Højesteret uden tilladelse."

Kommentar (15):

Forslaget vil indebære yderligere kompleksitet i borgersidens disfavør.
Se vedrørende Procesbevillingsnævnet nærmere herom i afsnit 7, side 30.

Side 16, andet afsnit:

"Der fremgår desuden af notatet, at med det forventede krav til retsdage pr. sag og dommerdage pr. retsdag kan Højesteret med det hidtidige dommertal kun lige akkurat klare den forventede sagsmængde med balance mellem den årlige modtagelse og afslutning af sager."

Kommentar (16):

Der savner en nærmere bearbejdelse og dokumentation for rigtigheden af dette, ikke mindst i betragtning af den betydelige kapacitet (som udgangspunkt 18 dommere) som Højesteret besidder.

Side 16, sidste afsnit og side 17, andet til fjerde afsnit:

" Tilgangen af civile ankesager til Højesteret lå i årene op til reformen på ca. 275 sager og er siden 2007 faldet fra 309 sager i 2007 til 147 sager i 2012. Denne udvikling er ikke mindst sket på baggrund af et forløb, hvor der i årene umiddelbart efter reformen var en vis bekymring for, om antallet af sager til behandling i Højesteret som 2. instans ville være tilstrækkeligt til, at Højesteret kunne opfylde sin rolle som praksisskabende øverste domstol, men hvor der senere i perioden har været en vis bekymring for, om Højesteret fik for mange sager til behandling i 2. instans til at kunne sikre rimelige sagsbehandlingstider for parterne i Højesterets sager.

Tilgangen af civile ankesager til Højesteret som 2. instans i sager behandlet af landsretterne var i 2007 246 og er herefter faldet til 143 i 2008 og videre til et niveau på 80 – 90 sager årligt i de seneste år.

Tilgangen af civile ankesager til Højesteret som 2. instans i sager behandlet af Sø- og Handelsretten har i årene efter domstolsreformen ligget forholdsvis konstant omkring 40 sager årligt bortset fra 2012, hvor antallet af sådanne sager var 29.

Tilgangen af civile ankesager til Højesteret som 3. instans har i de senere år ligget forholdsvis konstant omkring 30 sager årligt bortset fra 2012, hvor antallet af sådanne sager var 22."

Side 18, sidste afsnit og side 19:

"En sandsynlig følge af en gennemførelse af nogle af de følgende forslag vil være, at der tilgår Højesteret færre sager. Selv om dette ikke er det primære sigte med forslagene, vil det på kort sigt kunne have en positiv effekt på sagsbehandlingstiderne, der aktuelt er klart længere end ønskeligt.

Højesterets ressourcer og arbejdsform yderligere bør tilpasses rettens opgaver og rolle."

Kommentar (17):

Der er ikke foretaget en egentlig behandling og bearbejdning i dybden af de fremlagte data og vurderinger.

For så vidt angår de oplyste størrelser om tilgangen af civile sager, mangler der oplysning og bearbejdning af følgende centrale spørgsmål:

- 1 Antallet af skriftligt behandlede sager (arbejde udført i det væsentlige, af kun én dommer)
- 2 Antallet af forligte sager.
- 3 Antallet af i øvrigt bortfaldne sager.

I en sag af en sådan vigtighed som tilrettelæggelsen af domstolssystemets regler, er det selvfølgelig en klar mangel, at ovennævnte bearbejdning og vurdering er gjort til et ikke-tema.

Side 20, sidste afsnit:

"Formålet med forslaget er derfor at præcisere, at det ikke er nok til at henvise en sag, at sagen er principiel. Hvis en principiel sag skal henvises til landsret som 1. instans, skal sagen også have en sådan væsentlig samfundsmæssig rækkevidde, at den bør kunne indbringes for Højesteret uden særlig tilladelse." (Understreget her).

Kommentar (18):

Det synspunkt der her fremsættes må betegnes som direkte kontroversielt og uacceptabelt:

Den enkelte borgers retsbeskyttelse og adgang til den formodningsvis optimale behandling ved domstolene kan tilsidesættes, hvis (de personer der afgør det) mener, at individets sag, selvom den er principiel, ikke har en "....væsentlig samfundsmæssig rækkevide".

Ud fra et retssikkerhedsmæssigt synspunkt er dette en meget alvorlig nedprioritering af individets interesse, og forslaget bør derfor ikke følges.

Side 21, andet afsnit og side 23, fjerde afsnit:

"Det forhold, at det meget ofte forekommer, at sagens parter er enige om at begære sagen henvist til landsret, taler for, at landsretten får en mulighed for at afvise en henvisning, hvis denne efter landsrettens opfattelse ikke opfylder betingelserne for henvisning. Underudvalget foreslår derfor indførelse af en sådan adgang for landsret til at afvise en henvisning. Underudvalget foreslår i

den forbindelse, at det skal være muligt at kære en sådan kendelse om afvisning til Højesteret uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.

Underudvalget foreslår derfor, at sagsbehandlingen i landsretterne tilrettelægges således, at henviste sager ved modtagelsen registreres til den samme afdeling i hver landsret, og at disse afdelinger hurtigst muligt tager stilling til, om henvisningen skal afvises."

Kommentar (19):

Forslaget indebærer at sagsførelse for domstolene yderligere belastes ved den nævnte form for yderligere "sag i sagen".

Den foreslåede slags ordninger komplicerer, fordyrer og besværliggør adgangen til effektiv domstolsbehandling og bør derfor ikke indføres.

Se vedrørende Procesbevillingsnævnet nærmere herom i afsnit 7 (på side 30).

Side 24, første afsnit:

"Et krav om tilladelse til anke fra landsret til Højesteret som 2. instans vil ikke overflødigøre ordningen med henvisning fra byret til landsret, men vil skulle ses som et supplement til denne ordning og som en yderligere garanti for, at Højesterets ressourcer anvendes som forudsat ved domstolsreformen."

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Kommentar (20):

Udtrykket "*...som forudsat ved domstolsreformen*" genfindes flere steder i notatet. Ved en grundigere behandling af notatets emner burde der foretages en nærmere undersøgelse af, hvad der menes hermed, således at det ikke blot henstår som et tomt postulat.

Side 24, andet sidste afsnit:

"Ved en afvejning af disse betænkeligheder over for de fordele, der vil være forbundet med et ekstra filter for adgangen til Højesteret som 2. instans, må indgå, at den manglende mulighed for behandling i to instanser vil være

begrænset til de sager, der i dag afgøres af Højesteret uden at opfylde kravene til sager, som bør behandles af Højesteret som 2. instans."

Kommentar (21):

Betragtningen er uden noget egentlig belæg og fremtræder som værende for kategorisk.

6. NÆRMERE BEMÆRKNINGER VEDRØRENDE FORSLAG OM APPELGRÆNSE.

På side 34 er anført under pkt. 6.4. følgende:

"Der er enighed i udvalget om, at beløbsgrænsen på 10.000 kr. bør hæves, og at der er anledning til at hæve beløbsgrænsen ud over, hvad en pristalsregulering vil føre til.

Udvalget er enige om, at der skal gælde den samme beløbsgrænse for anke af domme i civile sager og for kære af kendelser og beslutninger om sagsomkostninger, som er afsagt af en byret eller en fogedret, og bestemmelser i byretsdomme om sagsomkostninger og udlæg i fogedsager."

Kommentar (22):

En femdobling af beløbsgrænsen er en klar svækkelse af borgersiden. En yderligere svækkelse består i, at sagsomkostningerne, der typisk udgør en mindre del af sagen, også skal være omfattet af samme regelgrænse.

Dette yderligere tiltag er ikke rimeligt og vil indebære en tilsvarende svækkelse af retsbeskyttelsen ved sager for byretten.

Det er generelt anerkendt, at afgørelserne fra byretterne ikke sjældent er kvalitetsmæssigt svingende og det må derfor frarådes, at omkostningsafgørelser under 50.000 kr. kan træffes af en byretsdommer med en viden om, at der ikke er nogen direkte adgang til kritisk behandling under appel.

"Udvalget er desuden enige om, at Procesbevillingsnævnet skal kunne meddele tilladelse til appel af sager under beløbsgrænsen, således at betingelserne for at få anketilladelse er, at

sagen er principiel, eller at særlige grunde i øvrig taler derfor, mens betingelsen for at få tilladelse til at kære afgørelser om sagsomkostninger, salær og udlæg er, at særlige grunde taler derfor."

Kommentar (23):

En yderligere anvendelse af Procesbevillingsnævnet i forbindelse med domstolsbehandlingen er retssikkerhedsmæssigt problematisk, jf. bemærkningerne herom ovenfor og i afsnit 7.

Se vedrørende Procesbevillingsnævnet nærmere herom i afsnit 7 (på side 30).

"Formålet med udvalgets samlede arbejde er at foreslå tiltag, som vil kunne bidrage til en fortsat udvikling af et bedre og mere effektivt domstolssystem på området for civile sager, herunder vurdere aktivitet, produktivitet og effektivitetspotentialer med henblik på effektiv opgavevaretagelse og nedbringelse af sagsbehandlingstider."

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Kommentar (24):

Den retssikkerhedsmæssige afvejning af konsekvenserne heraf mangler fuldstændigt.

"Ved valget af en beløbsgrænse på 50.000 kr. og den tilknyttede mulighed for tilladelse til appel også af en række sager under beløbsgrænsen er det således udvalgets opfattelse, at der er fundet en balance mellem hensynet til at fastholde et toinstansprincip som en grundpille i dansk retspleje og hensynet til, at der også sikres mulighed for en retssikkerhedsmæssig forsvarlig behandling af den enkelte sag og herunder en hurtig og effektiv sagsbehandling af de sager, der indbringes for 2. instans."

Kommentar (25):

Der er tale om en femdobling af niveauet ved udvidelse af området for appelgrænse, med deraf følgende svækkelse af borgersiden.

Procesbevillingsnævnets rolle er retssikkerhedsmæssigt problematisk, jf. ovenfor.

Side 37:

Der er stillet følgende forslag:

"7.1. Afvisning af visse 2. instans ankesager uanset sagens økonomiske værdi."

Videre hedder det i andet afsnit herefter:

"Det er udvalgets opfattelse, at behandlingen af en sag i to instanser ikke i alle tilfælde er nødvendig. Om behandlingen i en anden instans er nødvendig, må således afhænge af, om det har betydning for sagens udfald, om sagen er principiel eller i øvrigt af en karakter eller betydning, der gør det rimeligt med adgang til behandling i to instanser."

Kommentar (26):

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Det må betegnes som retssikkerhedsmæssigt meget betænkeligt, at den borger, der ønsker at få landsretten til at behandle en sag, påtvinges en risiko for, at sagen afvises uden nogen egentlig rettergang under appellen.

Det må i denne forbindelse særligt tages i betragtning, at når det drejer sig om forholdet mellem stat og borger udgør det, der nu foreslås, et led i en udvikling som blev sat i gang med indførelsen af domstolsreformen pr. 1. januar 2007, hvorved to instanssystemet i sager mod statsmagten blev flyttet et niveau ned, således at alle sager skal begynde i byretten.

Indtil 1. juli 2007 skulle sådanne sager begynde i landsretten med direkte rettighedsmæssig adgang til prøvelse ved appel til Højesteret.

Konsekvensen af det, der er indført pr. 1. januar 2007 kombineret med det, der nu foreslås, er, at sager mod det offentlige kan risikere herefter kun at blive behandlet ved en eneste instans og dette ved en byretsinstans. Tidligere havde borgeren en umistelig ret til at få sin sag behandlet ved to instanser. Dette gjaldt også alle sager mod staten. Landsretten var altid førsteinstans. Dette indebærer således, at borgeren altid havde mulighed for at lade Højesteret have det sidste ord. Forslaget indebærer, at det i stedet bliver byretten, der får det sidste ord.

Forslaget fremtræder således som endnu en forringelse efter salami-metoden af borgers retsbeskyttelse overfor statsmagten.

Side 38:

"Afvisning skal således blot være en mulighed, som navnlig forventes benyttet i sager, hvor det umiddelbart synes nærliggende, at betingelserne for afvisning vil kunne være opfyldt.

Der bør efter udvalgets opfattelse være mulighed for at få prøvet landsrettens afgørelse om afvisning af en ankesag.

Der foreslås i stedet, at afvisningen, hvis særlige grunde taler for det, skal kunne kæres til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse."

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Kommentar (27):

Der er her tale om den ovennævnte påtvungne risiko for borgeren for, at sagen afvises uden nogen egentlig rettergang under appellen. Det kriterium, der her anføres for afvisning, er totalt indholdsløst ("*...umiddelbart synes nærliggende...*").

Det foreslåede indebærer yderligere komplikationer og besværligheder af ressourcekrævende og tidskrævende karakter i borgersidens disfavør.

Se vedrørende Procesbevillingsnævnet nærmere herom i afsnit 7 (på s. 30).

Side 39, nederst:

"Udvalget er meget opmærksom på, at sager om tvangsfjernelse af børn er meget indgribende for både barnet og forældrene, og udvalget finder det naturligvis afgørende, at sådanne sager behandles grundigt i flere instanser, og at der er adgang til domstolsprøvelse af sådanne sager. Som det fremgår af tabel 6 afsnit 3. 1 overfor, ændrer landsretten imidlertid meget sjældent byrettens afgørelse i denne type af sager, og udvalget finder derfor, at det kan overvejes, om muligheden for frit at anke til landsretten tilfører alle sager af denne type væsentlig yderligere værdi."

Kommentar (28):

Fra borgersiden har det ofte været påpeget, at landsretterne i nogle tilfælde viger tilbage fra at gå dybere ind i sagen. Det forekommer dog, at landsretterne omstøder byretternes afgørelser.

Udvalgets argumentation er ikke tilstrækkeligt bæredygtig, når det tages i betragtning, at der selvfølgelig er en betydelig virkning derved, at kvaliteten af byretssager typisk bliver bedre, når vedkommende byretsdommere også må tage i betragtning, at der består mulighed for appel. Selve denne mulighed (selvom den ikke ofte udnyttes) har således en kvalitetsmæssig virkning.

Side 41:

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

"Udvalget har desuden overvejet, om retsafgiften for at anke skal ændres, idet det må antages, at retsafgiftens størrelse har betydning for antallet af sager, som ankes til

landsretten. En forhøjelse af retsafgiften i ankesager må derfor antages at føre til, at antallet af ankesager begrænses."

Kommentar (29):

Selvom udvalget ikke går så vidt som til at foreslå forhøjelse af retsafgiften, viser det ovenfor anførte citat, at udvalget er inde på en farlig tankegang, som simpelthen drejer sig om at motivere borgere bort fra at få gennemført den behandling i to instanser af deres sager, uanset at dette anses for en generel retssikkerhedsmæssig garanti i den demokratiske retsstat.

Den ovenfor anførte betragtning på side 41 er desværre kendetegnende for hele grundindstillingen hos udvalget, uanset at konklusionerne i de indledende afsnit er pakket ind i besværgelser om retsbeskyttelse og respekt for to instans princippet.

Side 43:

"Den ændring af instansordningen, som blev gennemført med domstolsreformen, og hvorefter byretterne nu er den almindelige førsteinstans i civile sager, har bl.a. betydet, at

landsretterne nu modtager et stort antal kæremål vedrørende byretternes afgørelser under sagernes forberedelse.

Som det fremgår af tabel 7, er antallet af modtagne kæremål vedrørende retsplejemæssige spørgsmål steget fra 254 i 2007 til 912 i 2012. Der er således sket en meget betydelig stigning i antallet af disse kæremål ved landsretterne siden reformen"

Kommentar (30):

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Det er generelt opfattelsen, at der er en stærk svingende kvalitet ved en del af de afgørelser, der fremkommer fra byretterne.

Forbedringen heraf indtræffer ikke ved at begrænse muligheden for indbringelse for højere instans, tværtimod.

Side 44 og 45:

"Udvalget lægger i den forbindelse vægt på, at udgangspunktet skal være, at sagen får sin endelige afgørelse ved byretten."

Kommentar (31):

Dette er en modsigelse i forhold til det, som har været anført ovenfor på side 4 og side 6 og er et ganske negativt overraskende standpunkt, hvis dybde næppe er fuldt ud gennemtænkt af hele udvalget.

"Udvalget foreslår derfor, at det fremover skal være udgangspunktet, at kendelser og andre beslutninger, der afsiges under hovedforhandlingen eller under dennes forberedelse, ikke kan kæres til landsretten, men derimod først kan indbringes for landsretten i forbindelse med den endelige afgørelse i sagen.

Det skal der dog ikke gælde kendelser og beslutninger, der angår spørgsmål af indgribende eller afgørende betydning for parten, eller som er af væsentlig betydning for sagens forløb. Det kunne eksempelvis være kendelser eller beslutninger, som går ud på, at sagen afvises eller hæves, om stedlig og saglig kompetence, habilitet og rette sagsøgte. Det vil imidlertid

ikke være muligt at foretage en udtømmende opregning af, hvilke afgørelser der fortsat skal kunne kæres.

Udvalget foreslår derfor, at der skal være mulighed for at søge om tilladelse til at kære kendelser og beslutninger afsagt under sagens forberedelse eller hovedforhandlingen hos Procesbevillingsnævnet. Betingelserne for at få kære tilladelse foreslås at være, at afgørelsen har afgørende og væsentlig betydning for sagens forløb eller for parten, og at der også i øvrigt er anledning til at lade afgørelsen prøve af landsretten som 2. instans. Det

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

forudsættes således at der udover en vurdering af afgørelsens karakter også foretages en vurdering af selve afgørelsen, herunder af resultatet."

Kommentar (32)

Dette er retssikkerhedsmæssigt uhyre kontroversielt jf. ovenfor og jf. afsnit 7 (på side 30).

Side 46, nederst:

"I praksis træffer retten imidlertid ikke i forbindelse med kæremål under sagens forberedelse særskilt afgørelse om fordeling af sagsomkostningerne i forbindelse med kæresagen. Det må således antages, at det i et vist omfang opleves som "gratis" at kære.

Udvalget foreslår derfor, at der skal træffes særskilt afgørelse om fordeling af omkostningerne ved kæresagen i forbindelse med, at retten afgør et kæremål, således at omkostningsfordelingen i kæresagen er uafhængig af selve sagens udfald, men alene afhænger af udfaldet af kæresagen. Dermed må det antages, at parterne i højere grad vil overveje, om der er udsigt til at få medhold i kæresagen, således at kæremål, som har til formål f.eks. at forhale sagen, kan undgås"

Kommentar (33):

Det er mærkeligt, at man bruger udtrykket "gratis". Det skulle være et gode, at det ikke er belastende for en borgers retssagsførelse at betale omkostninger, førend sagen er slut. Tankegangen i det anførte går egentlig ud på, at vanskeliggøre og hæmme muligheden for adgang til kære, hvilket er retssikkerhedsmæssigt betænkeligt.

Side 51:

"Reglerne om tilladelse til kære er komplekse, og misforståelser af retstilstanden kan føre til ukorrekte processkridt og afvisning af kæremål. Dette har medført, at advokater ofte ansøger både Procesbevillingsnævnet og Højesteret om tilladelse til kære af en afgørelse afsagt af en landsret som 1. instans, fordi det kan være svært at vurdere, om afgørelsen falder inden for retsplejelovens § 253, og følgelig om der kræves tilladelse fra Procesbevillingsnævnet eller fra Højesteret."

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Kommentar (34):

Forholdene er i dag allerede præget af betydelig grad af uoverskuelighed selv for de professionelle involverede. Ventetiden er ikke sjældent på mange måneder. Yderligere af den slags indebærer en bevægelse i forkert retning.

Side 52:

"Hvis en delafgørelse ønskes indbragt for Højesteret som 3. instans, skal tilladelse indhentes både fra Procesbevillingsnævnet i medfør retsplejelovens § 392, stk. 2, og fra Højesteret i medfør af retsplejelovens § 253, stk. 4, 1. pkt., 2. led.

Udvalget foreslår derfor, at hele kompetencen til at meddele tilladelser til appel af delafgørelser, jf. retsplejelovens § 253, stk. 3, henlægges til Procesbevillingsnævnet. Det foreslås at gælde både ved appel fra byret til landsret og ved appel til Højesteret".

Kommentar (35):

Yderligere beføjelser og ressourcer til Procesbevillingsnævnet er retssikkerhedsmæssigt uønskeligt og særdeles betænkeligt.

Se vedrørende Procesbevillingsnævnet nærmere herom i afsnit 7 (på s. 30).

Side 53:

"Udvalget har på den baggrund overvejet at ændre ankefristen, således at den i alle tilfælde er 4 uger, uanset om der ankes fra byret til landsret, fra landsret til Højesteret eller Sø- og Handelsretten til landsret eller Højesteret. I den forbindelse skal det også overvejes om fristen i retsplejelovens §371, stk. 2, for at indgive ansøgning om 3. instansbevilling til Procesbevillingsnævnet, også bør være 4 uger, så der er sammenhæng mellem fristerne.

En ændring af fristerne til i alle tilfælde at være 4 uger vil betyde en forenkling, en hurtigere afklaring for parterne af, om sagen er afsluttet, samt en kortere samlet sagsbehandlingstid i sagerne.

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Udvalget foreslår derfor, at ankefristen i retsplejelovens §372, stk. 1, ændres, således at den i alle tilfælde er 4 uger, samt at ankefristen i ægteskabsager, sager om forældremyndighed og sager vedrørende dødsformodning også ændres til 4 uger”.

Kommentar (36):

Det anførte er et udtryk for yderligere beskæring af muligheden for appel og derfor retssikkerhedsmæssigt uønskeligt og særdeles betænkeligt, ikke mindst af hensyn til borgersiden overfor statsmagten, der råder over typisk selve sagsgenstanden og betydelige ressourcer i hele forløbet. Det samme gælder

når modparten er en stor privat virksomhed, fx bank, forsikringselskab eller andet.

I dagens Danmark er der ikke behov for at svække borgersiden i denne situation, men derimod det modsatte. Derfor må også dette forslag frarådes.

Udvalget burde interessere sig for løsninger af de generelle retssikkerhedsmæssige problemer, som kunne indebære, at man fik ”bedre” behandling af civile sager, ikke mindst når modparten er statsmagten (staten, regioner og kommuner m.v.) eller store private modparter.

7. NÆRMERE BEMÆRKNINGER VEDRØRENDE PROCESBEVILLINGSNÆVNET

At indføre de foreslåede beskæringer og begrænsninger med en udvidet kompetence- og ressourcetilgang til Procesbevillingsnævnet indebærer ikke nogen retssikkerhedsmæssig bæredygtig løsning, tværtimod:

~~Procesbevillingsnævnets virksomhed er ikke omfattet af de basale retssikkerhedsgarantier såsom begrundelsespligt, tidsfrister, aktindsigt,~~

åbenhed, mv. og nævnet arbejder under hemmeligholdelse af dissens (også for sagens parter), m.v.

Procesbevillingsnævnets virke er ofte kritiseret ud fra følgende betragtninger:

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

- 1) Procesbevillingsnævnet meddeler ikke begrundelser for sine afgørelser.**
- 2) Procesbevillingsnævnet meddeler ikke om en afgørelse fra nævnet (fungerer i afdelinger af 3 medlemmer) er afsagt i enighed eller under dissens. Alle afgørelser fremstår som uden dissens, uanset uenighed.**
- 3) Siden nævnets oprettelse er der sket en forskydning af sammensætningen, idet nævnet de første år typisk fungerede efter sin hensigt, således at der ved**

de nævnte afgjorte ansøgninger ikke var noget flertal på forhånd af henholdsvis personer for domstolene, advokaterne eller universiteterne, m.v. I de senere år er der indtruffet en forskydning derved, at en del afgørelser, så vidt det kunne oplyses, træffes af nævnet med flertal af dommere.

Situationen er således den, at man har udviklet et såkaldt "domstolslignende organ", der ikke er en domstol og ikke fungerer under de retssikkerhedsmæssige betingelser, som kendetegner domstole, men som alligevel sammensættes med flertal af dommere.

En lang række andre forhold vedrørende Procesbevillingsnævnet har givet anledning til betydelig offentlig kritik, herunder sagsbehandlingstiden, der strækker sig ofte over mange måneder, hvilket medfører i sig selv betydelig ventetid og andre belastninger.

Det må tages i betragtning, at selve procesformen i forhold til Procesbevillingsnævnet også er ressourcekrævende, hvilket i sig selv, som så meget andet, er den ressourcevage borgerside til ugunst, idet det belaster økonomi og tid yderligere.

Det må, jf. nedenfor anses for generelt betænkeligt, at decideret udvide Procesbevillingsnævnets virkeområde og betydning på bekostning af den almindelige mere overskuelige adgang til appel.

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

Forslagene indebærer at sagsførelse for domstolene yderligere belastes ved den nævnte form for yderligere "sag i sagen".

De foreslåede slags ordninger komplicerer, fordyrer og besværliggør adgangen til effektiv domstolsbehandling og bør derfor ikke indføres.

Yderligere beføjelser og ressourcer til Procesbevillingsnævnet er retssikkerhedsmæssigt uønskeligt og særdeles betænkeligt. Det er således ikke nogen acceptabel måde at forsøge at afhjælpe beskæringer og begrænsninger i borgernes adgang til retsbeskyttelse

8. AFSLUTTENDE OPFORDING

Ved dette høringssvar foreslås det, at hovedparten af de ønskede lovændringer udelades, og at der af Folketinget (Retsudvalget) eller Justitsministeriet nedsættes en egentlig, uafhængigt fungerende retssikkerhedskommission, der uden forsinkelser kan foretage en sammenhængende undersøgelse og fremsætte forslag til forbedringer af retssystemet, til styrkelse af borgernes retssikkerhed i stedet for de foreslåede forringelser.

Ved nedsættelse af en sådan egentlig, uafhængig retssikkerhedskommission vil der kunne gives mulighed for at foretage en - samlet set - kortlægning af behovene for forbedring af borgernes retssikkerhed inden for retssystemet, ikke mindst i betragtning af de forskellige faktiske og juridiske svækkelser af borgernes positioner, der i løbet af de senere år er indført af forskellig art, såsom ringere ressourcemæssig stilling, kortere forældelsesfrister for søgsmål mod det offentlige, tidligere indførte begrænsninger i adgang til appel (anke og kære), m.v.

Det er hverken nødvendigt eller ønskeligt, at retsvæsenet af den danske stat fortsat skal drives som en overskudsforretning.

*Retspolitisk Forening, H. C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 København K.
Retssikkerhedsfonden, Nytorv 5, 1., 1450 København K.*

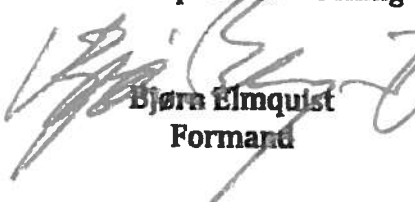
Det centrale for en retssikkerhedskommissions arbejde bør være at fremkomme med forslag til indretningen af et domstolssystem, der svarer til de krav, der må stilles i en demokratisk retsstat.

København, 26. august 2013

For Retssikkerhedsfonden

Ole Espersen
Formand

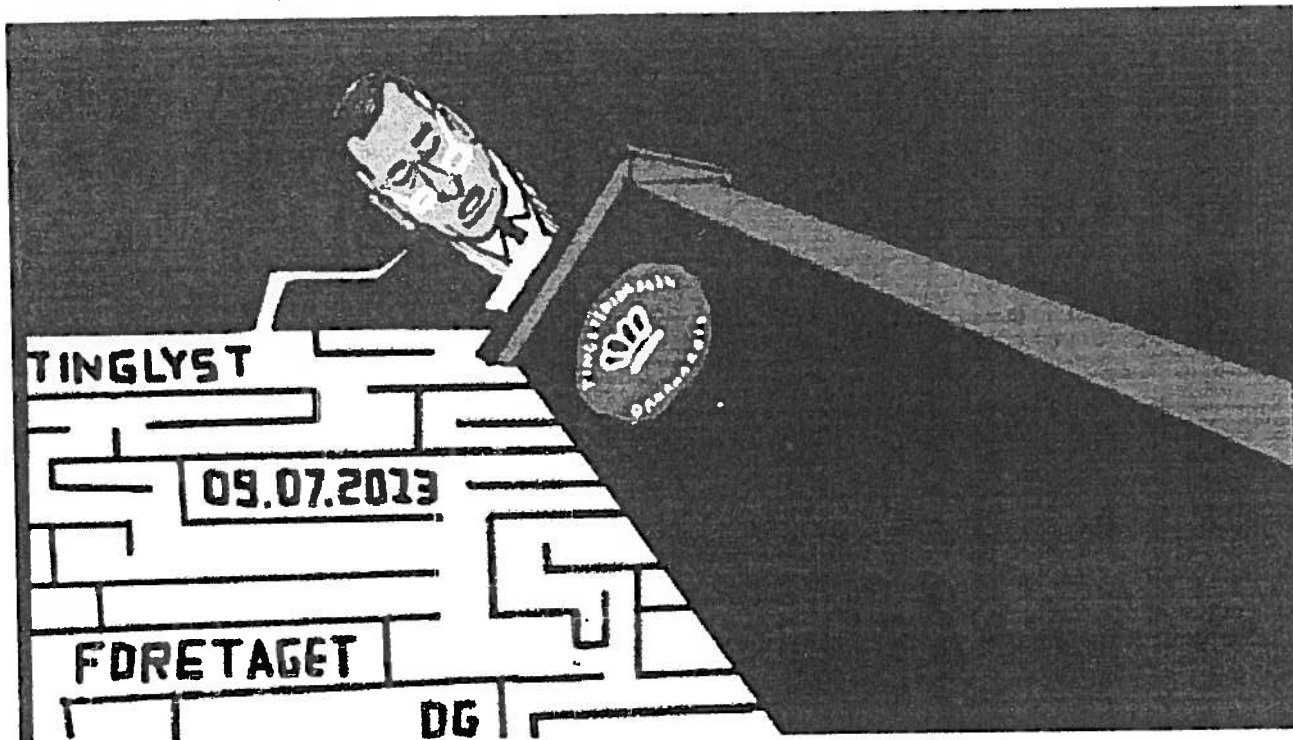
For Retspolitisk Forening

Bjørn Elmquist
Formand

Christian Harlang
Medlem af bestyr. f.
Retssikkerhedsfonden
og medlem af
Retspolitisk Forening

POLITIKEN

Dansk retspleje minder om absurd teater

Modstand. Der er for mange snubletråde i det danske retssystem. Tegning: Philip Ytounel

Der tales og skrives til borgeren, som var vi på enevældens tid.

AF ANETTE FAYE JACOBSEN

Det var egentlig en ret uproblematisk sag.

Vi har en voksen, mentalt handikappet søn, som vi gerne ville have under værgemål. Andreas selv var også indforstået, selv om han hæjer meget om sin selvstændighed. Han kan da også vældig mange ting selv.

Penge har han dog ikke forstand på, og han var blevet lokket til at tegne en lang række købskontrakter på mobiltelefoner, som han nu hæfter for, mens både telefoner og de 'venner', der stod bag, for længst er over alle bjerge.

LÆS OGSÅ Kommuner: Bankerne skal tage socialt ansvar for psykisk handikappede

Sagen er blevet meldt til politiet, men det ændrer ikke ved, at vores søn har bragt sig i økonomisk uføre, da han indgik handlerne som fuldt myndig.

Denne sag kører nu i sit eget spor, men det er ikke den, der er anledningen til dette indlæg. Det er derimod den efterfølgende værgemåls sag.

I de fleste tilfælde er det et nærtstående familiemedlem, der bliver indsat som værge. Det er også i reglen den bedste løsning, hvis der ikke er store penge, der skal holdes styr på, eller konflikter eller afhængighedsforhold, der gør det enklere at få en professionel værge.

Mennesker, der kommer under værgemål, er ofte sårbare og har et handicap eller en psykisk sygdom, og det siger sig selv, at de føler større tryk ved, at deres penge og andre forhold forvaltes af en, de kender, og som kender dem og de særlige problemer, de har.

Set fra samfundets (og de ofte påberåbte skatteyderes) side er det da også langt den billigste løsning – den er nemlig gratis, i modsætning til når der indsættes en professionel værge.

Men som systemet er skruet sammen, er det den stik modsatte oplevelse, man får, når man som helt almindelig borger ønsker at påtage sig opgaven som værge.

Man bevæger sig nu ind i en del af det danske rets- og forvaltningssystem, hvor der tales og skrives til borgeren i en stil, som hører hjemme på enevældens tid og med indslag af både Kafka og absurd teater.

Hertil kommer, at man i udgangspunktet anses for en person med mulige ureelle hensigter, for måske er man ude på at udnytte en svag medborger ved at få ham eller hende umyndiggjort.

Det er naturligvis nødvendigt, at der er en effektiv kontrol med, at mennesker ikke sættes under værgemål, hvis det ikke er strengt påkrævet.

Alligevel kunne jeg godt tænke mig, at myndighederne fandt en mere imødekommende stil, når man ansøger om, at en pårørende sættes under værgemål.

Måske er det mig, der er sensitiv (og hele processen er en følsom sag). Men jeg oplevede det som en ubehagelig tone, når statsforvaltningen svarede på min anmodning om værgemålet med, at »vi har sendt sagen til retten, fordi vi finder det betænkeligt at behandle sagen administrativt«.

Det var ordet 'betænkeligt', der skurrede i ørerne – det ligger tæt på 'mistænkeligt'. Var det mig som ansøger, der havde gjort noget 'betænkeligt', som en domstol nu måtte tage stilling til? I hvert fald skulle sagen nu for byretten.

Andreas fik beskikket en advokat, som havde et par samtaler med ham. Min mand talte med advokaten en enkelt gang telefonisk.

Nogen tid efter blev vi alle tre indkaldt til retsmøde. Det udviklede sig til en noget surrealistisk oplevelse:

Omgivelserne virker noget trykkende. Indretningen af retslokalet er højtidelig med fem meter til loftet og stive stole fra forrige århundrede. Min mand og jeg bænkes i passende afstand over for dommeren, der står bag en skranke i sin sorte kappe.

Andreas sidder sammen med advokaten til den ene side. Stemningen er alvorlig, men det er selvfølgelig også en alvorlig sag.

Alligevel er der noget ufrivilligt komisk over det, når dommeren indleder med at sige: I har påstået værgemål for Andreas.

Øh, hvordan påstået – man er ikke helt med. Vi har endnu ikke vænnet os til den juristjargon, der skal vise sig at være så indgroet i systemet, at jeg flere gange i den efterfølgende skriftlige proces helt må opgive at forstå, hvad det er, der siges.

LÆS OGSÅ København erkender årelangt svigt af handicappede

I retten har man dog dommer og advokat foran sig i levende live, og det lykkes at komme til at forstå hinanden. Alligevel tog fornemmelsen af absurd teater indimellem overhånd.

Både dommeren og Andreas' advokat anbefalede den fulde umyndiggørelse, hvor vi havde ansøgt om en mere begrænset form. Det gav anledning til, at vi spurgte, om det ville betyde, at Andreas også mistede sin stemmeret?

Her blev advokat og dommer os i første omgang svar skyldig. Det spørgsmål havde dommeren aldrig hørt før. Og hun turde ikke udtale sig i sagen.

Advokaten gav sig til at se lidt nærmere på en lovtekst og læste en passage op for os i retslokalet. Her stod der ikke noget om at miste stemmeretten.

Nå, vi syntes da også det lød urimeligt, hvis Andreas ikke skulle kunne stemme, så vi konkluderede med advokaten i spidsen, at umyndiggørelsen ikke betød fratagelse af valgrettigheder.

Stor var min overraskelse så, da jeg dagen efter fortalte om forløbet til en juristkollega. Hun rullede med øjnene og så let tvivlende på mig: Andreas bliver absolut frataget sine valgrettigheder ved den fulde umyndiggørelse. Der havde vi altså besluttet os på et falsk grundlag.

Nu gør det i praksis ikke så meget i denne sag, for Andreas bryder sig ikke om at stemme, fordi han synes, han har for svært ved at sætte sig ind i politik.

Men jeg kan ikke lade være med at undre mig over, at en beskikket advokat, der er betalt for at varetage en borgers interesser, ikke har sat sig ind i de mest grundlæggende forhold i det område, sagen handler om. Og at dommeren var lige så hjælpeløs, som vi andre var, da der opstod en uklarhed i sagen.

Nu havde jeg egentlig regnet med, at forløbet var afsluttet, men det skulle vise sig ikke at være tilfældet. Tværtimod begynder de kaskade processer rigtig at folde sig ud.

Byretten sender os dommen om værgemålet, og desuden får vi tilsendt 'værgebekendtgørelsen', med »oplysninger om værgens pligter«, som det hedder i brevet.

I bekendtgørelsen indledes afsnittet om værgens pligter med følgende passus:

»Ved værgemålets begyndelse skal værgen udarbejde en fortegnelse over samtlige aktiver og passiver, der er omfattet af værgemålet. Det samme gælder, hvis der senere i medfør af værgemålslovens paragraf 9 træffes beslutning om at udvide værgemålet til at omfatte yderligere aktiver og passiver« – ikke den mest inspirerende introduktion til ens kommende opgaver som værge.

Senere efter adskillige googlesøgninger finder vi ud af, at der dog også fra officielt hold er lavet mere tilgængelige beskrivelser af værgeforpligtelserne, men så meget desto mere undrer det mig, at det ikke var noget, man var bekendt med hos byretten.

LÆS OGSÅ [Mennesker med handicap er ikke forbrugsgoder!](#)

Værgemålet skal nu tinglyses, og det foregår ved en særlig tinglysningsret. Herfra skriver man til borgeren i et helt særligt kancellisprog, f.eks. denne pragtsætning, som stod i svarbrevet, vi modtog efter at have sendt dommen til tinglysning:

»Notering om værgemål er foretaget, og er tinglyst med frist til forevisning af domsudskrift med ankepåtegning til 09.07.2013«.

Min mand og jeg rev os i håret. På trods af vores mange års skolegang var det helt uklart for os, hvad denne sætning kunne betyde. Sproget er særlig besynderligt, fordi det er holdt helt i passiv.

Man får ikke at vide, hvem der skal forevise noget til hvem. Og hvad er en ankepåtegning?

Vi kan forstå så meget som, at der er en tidsfrist, så måske har vi travlt. Jeg sender en mail til tinglysningsretten med mine spørgsmål. Jeg får et pænt og tålmodigt svar fra en kontorchef. Han synes ikke, brevet er svært at forstå, skriver han og uddyber med, at tinglysningsretten er nødt til at formulere sig inden for lovens rammer.

Det sidste er jeg med på, men vil alligevel mene, at det kan gøres bedre. Men desværre er kontorchefen heller ikke noget kommunikationsgeni, når han forsøger at forklare, hvad det er, der skal gøres.

Jeg (mis)forstår nu, at jeg skal lægge dokumenterne ind på en hjemmeside, hvorfra den videre ekspedition vil foregå.

På hjemmesiden går jeg i stå efter en vis tids roden rundt i de mange og svært forståelige kategorier, der findes på sitet.

Det ser også ud til, at jeg mangler den rigtige adgangskode for at kunne lægge mine dokumenter op. Man kan dog ringe til en hotline, så det forsøger jeg.

Kvinden i den anden ende har ikke så meget tid til at hjælpe, kan man fornemme på hendes stemmeføring. Jeg spørger, om hun vil guide mig igennem selve indtastningerne? Nej, det kan hun ikke, for det må hun ikke, forklarer hun.

Hvad skal jeg så gøre, hvis jeg ikke kan finde ud af det, spørger jeg nu halvt panisk. Du må tage kontakt til en advokat, lyder svaret. TAK FOR INGENTING, skriger jeg med et af min teenagedatters yndlingsudtryk – efter først pænt at have lagt røret på.

Jeg løber ind til min gode juristkollega, grådlabil af vrede over, at det skal være så indviklet at påtage sig en opgave, som det offentlige kun kan være interesseret i, at jeg påtager mig, og med tidsfristen tikkende i baggrunden.

Kollegaen læser mail og breve fra myndighederne igennem og kan forklare, hvad der er den dybere mening med de mange kryptiske formuleringer.

Jeg skal skåne læseren for yderligere detaljer af denne plagsomme proces, bare nævne, at der fandt flere brevekslinger sted, hvor jeg fik mine fremsendte dokumenter tilbage i hovedet igen fra tinglysningens retten; enten fordi der manglede et dokument, som byretten ikke havde fået nævnt også skulle fremsendes, eller fordi der manglede et personnummer, og så kunne tinglysningens retten ikke finde frem til sagen.

Hver gang måtte jeg bruge tid på at vandre på posthuset for at få nye forsendelser vejret og frankeret, og imens nærmede vi os den angivne tidsfrist. Til sidst kom værgebeskikkelsen dog i hus – og vi holdt tidsfristen.

Moralen af denne historie er flerfoldig:

Det danske retssystem virker helt indesluttet i sine egne bureaukratiske logikker, der fremstår temmelig uforståelige udadtil, dvs. på almindelige borgere. Det er ikke optimalt i et retssamfund.

Og ikke bare for princippernes skyld og for borgerens tiltro til myndighederne, også fordi det er tids- og ressourcebesparende for alle parter.

Det er jo ikke hensigtsmæssigt, at en kontorchef i tinglysningens retten skal skrive ekstraoplysninger ud til borgeme, fordi kontorets standardskrivelser fremstår som sort tale for folk, der ikke har specialkendskab til området.

I mine mange søgninger på nettet i løbet af denne proces er jeg faldet over Domstolsstyrelsens hjemmeside, hvor der er nogle fine målsætninger om at sikre en klar og forståelig kommunikation med borgerne fra retternes side.

LÆS OGSÅ Handikapfamilier gør oprør mod København

Det kan være et helt rigtigt første skridt, men der er endnu meget god plads til forbedring, når det kommer til den lokale omsætning til praksis, som vores erfaringer viser.

Samtidig tegner der sig nogle ildevarslenende fremtidsperspektiver i form af den digitaliseringsstrategi, som rulles ud af langt de fleste offentlige myndigheder i disse år.

Om kort tid vil det måske ikke være muligt at komme i kontakt med byretten og tinglysningens retten via brev, mail eller telefon.

Det sidste er allerede besværliggjort ved, at man telefonisk kun modtager ganske bestemte typer af henvendelser og ikke er villig til at hjælpe på andre områder, jf. min kontakt til hotlinen om indlægnings dokumenter på rettens hjemmeside.

Fremtidig er det ikke kun det offentliges udfordring at kommunikere i et forståeligt dansk; man må også sikre

sig, at folk ikke strander i de kommende obligatoriske digitale henvendelseskanaler – og kun kan hjælpes på rette vej, hvis man er villig til og har råd til at hyre en advokat.

Men den vigtigste morale af historien ovenfor er måske, at de offentlige instanser indretter sig, så de aktivt støtter borgerne, motiverer dem og giver dem den nødvendige hjælp til at påtage sig opgaven som værge for et nærtstående familiemedlem. Det er bedst og billigst for alle parter.

Som det fungerer nu, er der så mange snubletråde i systemet, at man som pårørende fristes til at smide ansvaret fra sig.

Og det bliver kun advokaterne, der kan tjene på den løsning.

Præsentation

René Offersen

er partner i Løft Advokatfirma og arbejder alt overvejende med retssager, ofte komplekse sager med offentligretlige problemstillinger. Han er rutineret i at give møde for Højesteret og har skrevet bøger og artikler om retspolitiske og processuelle spørgsmål.

Østerild-sagen i principielt perspektiv

Advokat René Offersen bruger i sin artikel sine erfaringer fra retssagen om lovligheden af etableringen af testcenteret for vindmøller i Østerild som springbræt til principielle overvejelser om borgerens retsstilling ved søgsmål mod staten i sager af samfundsmæssig betydning.

Artiklen indeholder refleksioner om borgerens retsstilling i retssager mod staten som modpart og konkrete ændringsforslag. Han mener, at der især bør sættes fokus på følgende:

- Borgerens retsstilling ved prøvelse af lovs grundlovs-mæssighed;
- Forbedret mulighed for domskolene til at suspendere statslige aflysninger og indgreb indtil retssagen er afgjort;
- Gennemførelse af bedre balance mellem statens og borgerens procesøkonomiske vilkår, herunder sikring af hurtigere stillingtagen til ansøgninger om fri proces; og
- Begrænsninger i statens appeltret ved tabte sager.

August 2012

*(Se grafikkort i slutningen af artiklen:
Kilde: VVM-redegørelsen udarbejdet af Miljøministeriet dec. 2009)*

Østerild-sagen i principielt perspektiv

En af dem, der fik overbragt brev om udsigt til ekspropriation, da regeringen offentliggjorde beslutningen om at etablere testcenter i Østerild med verdens (foreløbigt) højeste vindmøller, var Kent Klemmensen. Han havde da boet hele sit liv på ejendommen. Det samme gjaldt hans stadig livskræftige mor på 82 år. Alligevel noget, skulle man mene.

Staten påtød desuagtet afvisning af Klemmensens og andres søgsmål om testcenterlovens og ekspropriationens lovlighed. Afvisningspåstanden var udtryk for, at sagen søgtes afgjort uden realitetsprøvelse. Det fik staten ikke medhold i, men statens processuelle indsigelser kom dog alligevel staten til gode.

Det sætter nemlig ikke i sig selv et offentligt anlægsprojekt i bero, at det retlige grundlag anfægtes under retssag, det sker først ved den endelige dom (hvis borgerne altså får medhold), og det vil derfor alt andet lige være sådan, at desto længere tid retssagen tager, desto mere sandsynligt er det, at anlægsprojektet står færdigt og færdigt, når der skal afsiges dom. Og dette gør det selvfølgelig i sig selv vanskeligere for borgerne at vinde ret.

Østerild-sagen er velegnet til at belyse udfordringerne for borgerne under principielle retssager mod staten. Artiklen indeholder ud over refleksioner også konkrete forslag til forbedringer af borgerens retsstilling:

- (1) Grundlovsfortolkning og værdien af fællesskabsretten. Jeg foreslår, at lovgiver overvejer lovgivning, der udtrykkeligt anerkender borgerens ret til at få efterprøvet, om en lov er i overensstemmelse med grundloven, og domstolene bør som hovedregel tilsidesætte en lov, hvis blot der er begrundet tvivl om dennes overensstemmelse med grundloven. Jeg mener, at praksis skabt af mellemfolkelige domstole som f.eks. EU-Domstolen for borgerne er af stor (måske den største) værdi i sager mod staten.

(2) Retsagers varighed. Jeg foreslår, at lovgiver overvejer regler, der i videre omfang sikrer, at borgerne i særlige tilfælde kan blive fritaget for at efterleve en afgørelse truffet af staten, frem til retssagen er endeligt afgjort. Domstolene bør have videregående beføjelser til at kunne gribe ind allerede under sagsforberedelsen og tillægge søgsmål fra borgernes side opsættende virkning inden for rammene af grundlovens § 63.

(3) Foreningers søgsmålsret. Jeg mener, det er vigtigt at anerkende foreningers søgsmålsret i sager på naturområdet. Dette afspejler, at beskyttelsesinteressen er vores alles fællesje.

(4) Sagsomkostninger. Jeg mener, at borgerne bør sikres klart hurtigere behandling af ansøgninger om fri proces, således borgerne ved, hvor de står. Lovgiver bør derudover se på retshjælpsordningerne i sager mellem staten og borgerne, da der ikke er rimelig balance i parternes ressourcer.

(5) Statens ret til appel. Jeg foreslår, at lovgiver overvejer regler, der begrænser statens adgang til at anke domme i retssager vundet af borgeren. Appeltilladelser til staten bør skulle meddeles af en uvildig instans som f.eks. Procesbevillingsnævnet.

Flere af forslagene til lovændringer angår forfatningsretlige emner. For mig at se er det uhenstigtsmæssigt at anvende betydelige ressourcer på en grundlovskommission, når det inden for rammene af grundloven er muligt at forbedre borgernes reissikkerhed i forhold til staten markant. Borgerne er tilmed bedre tjent med at få hurtige, konkrete forbedringer af deres retsstilling ved almindelig lov, frem for småtunge påtaget i form af en juridisk overflødig grundlovsændring, der skal skrives med anderledes forsigtig pen af et bredt folketingsflertal. For uden et bredt flertal er det udemokratisk og urealistisk at få grundloven ændret. Skal der samles bredt flertal i Folketinget, bliver det med nødvendighed lovregulering på om ikke laveste fællesnævner, så dog uden kraftige og spændende krydderter. Og da grundloven er så svær at ændre igen, må ændringerne ikke unødigt eller utilsigtet begrænse fremtidens politikere, da samfundet jo så regeres af de døde.

Østerild-sagen

Planerne om bygning af testcentret i Østerild offentliggjordes 30. september 2009 af VK-regeringen, der havde brug for at vise, at den gjorde noget for klimaet forud for COP15-klimatopmødet i december 2009 i København.

Østerild ligger i Thisted Kommune og er uomtvisteligt en del af et naturskønt område, hvorat store dele efter EU's habitatdirektiv er udlagt som Natura 2000-område, herunder bl.a. som følge af forekomst af fugle beskyttet efter EU's fuglebeskyttelsesdirektiv.

Beskyttelsen af fugle fylder ikke overraskende i høringssvaret fra Danmarks Ornitologiske Forening: "*Den endnu igangværende VVM-høring er baseret på en forhastet og stærkt mangelfuld rapport, og der sømnes fuldstændigt forundersøgelser til dokumentation og belysning af konsekvenserne for de trakkene fugle i området.*"

I den miljøredegørelse efter VVM-direktivet, der blev lavet af rådgivningsfirmaet Orbicon/Leif Hansen A/S for staten forud for Folketingets vedtagelse af loven den 4. juni 2010, er medtaget et kort, der viser testcentret og omkringliggende arealers miljømæssige status. Som det fremgår af kortet er selve testcenterområdet ikke habitatområde, men det er omkringliggende arealer derimod.

Der fremkom omfattende kritik fra naturorganisationer af placeringen i Østerild. Danmarks Miljøundersøgelser under Aarhus Universitet udtalte sig efter anmodning fra staten under lovforberedelsen. Danmarks Miljøundersøgelser betegnede sine vurderinger som indledende screeninger, konstaterede potentielt stor risiko for kollision mellem vindmøllerne i drift og beskyttede fuglearter, og udtalte om kendskabsniveauet, at vurderingen af Østerild var "*foretaget på et overrådnat plan baseret på eksisterende viden og uden detaljerede oplysninger om den konkrete forekomst af de pågældende arter og deres levesteder på de angivne opstillingsplaceringer.*" I forhold til fuglearter, der som vist på kortet spiller en stor rolle for kategoriseringen af omkringliggende

områder som habitatområder, var Danmarks Miljøundersøgelses notat det fagligt mest autoritative, der indgik i Miljøministeriets dokumentation til Folketinget.

Efter habitatdirektivets art. 6 skulle Miljøministeriet før projektets vedtagelse gennem objektive omstændigheder påvise, at det var udelukket, at etableringen af testcenteret ville påvirke Natura 2000-området væsentligt. Ministeriets dokumentation skulle være baseret på bedste videnskabelige viden.

Fortolkningen af art. 6 beror på relativt solid retspraksis fra EU-Domstolen. Af betydning for Østerild-sagen er især EU-Domstolens domme i sagerne C-127/02, Waddenzee, C-239/04, Kommissionen mod Portugal, C-418/04, Kommissionen mod Irland, og C-304/05, Kommissionen mod Italien.

Professor Peter Pagh havde i flere responsa afgivet under lovforberejdelsen konkluderet, at statens undersøgelser ikke opfyldte kravene efter habitatdirektivets art. 6. Peter Pagh er professor i miljøret ved Københavns Universitet og anses for at være den ledende faglige autoritet inden for området. Staten var selv sagt uenig i professorens synspunkter.

Testcenterloven blev vedtaget med bredt politisk flertal. Socialdemokraterne og SF tilsluttede sig VK-regeringen, da partierne opportunt ud fra en klimapolitisk dagsorden havde interesse i at tage regeringens forsikringer om projektets lovlighed for gode varer – uanset kendskabet til professorens responsa, som oppositionen selv var opdragsgivere til. Det var, hvad man kan kalde en politisk helgærdning i en svær sag. De Radikale og Enhedslisten ramte måske hovedet på sømmet i deres mindretalsudtalelse, hvor de om VVM-redegørelsen sagde, at denne er "...et skrivetorsårhjul med ét formål: at legitimere placeringen af testcenteret i naturområdet og være baggrund for en offentlig debat, der reelt aldrig har indeholdt muligheden for at forklare placeringen, altså en skrupproces."

Dagen efter testcenterlovens ikrafttræden anlagde Landsforeningen for Bedre

Miljø retssag om lovligheden af testcenterloven på egne vegne og for ti borgere, der påstod sig individuelt berørt af loven. Sagen, der behandles ved Vestre Landsret, var ikke berømmet til hovedforhandling ved redaktionens slutning. Som det vil fremgå af artiklen, begæredes retssagen uden held tillagt opsættende virkning for lovens gennemførelse. Højesteret afviste begæringen herom med en begrundelse om, at det ikke er sandsynligt, at loven til sættes som ugyldig, selvom den måtte være i strid med fællesskabsretten. Efterfølgende har Europa-Kommissionen ved afgørelse af 30. maj 2012 i anledning af klage fra Danmarks Naturfredningsforening udtalt, at kommissionen ikke kan "... påvise nogen overtrædelser af fugledirektivet (2009/147/EF), habitatdirektivet (92/43/EEC) eller VVM-direktivet (2001/92/EC)". Disse afgørelser gør ikke Østerild-sagen mindre egnet som springbræt for drøftelse af de rejste problemstillinger.

Retssagen anlagdes ved Retten i Holstebro efter retsplejelovens § 24 i, da sagen herefter skulle behandles ved Vestre Landsret, når denne forventeligt henvises som principiel. Staten gjorde indsigelse mod, at sagen straks blev henvist. Det blev den (selvfølgelig). Men så gik der tid og ressourcer med det. Sagen anlagdes den 7. oktober 2010 og henvises til landsretten ved byrettens kendelse af 17. december 2010. I retssagen indgår andre anbringender end habitatdirektivets art. 6, herunder synspunkter baseret på VVM-direktivet.

(1) Grundlovsfortolkning og værdien af fællesskabsretten

Sagsøgerne gør under retssagen gældende, at testcenterloven er vedtaget i strid med habitatdirektivet og dermed er retsstridig. Dette kan i sig selv medføre, at loven erklæres ugyldig efter fællesskabsretten.

Spørgsmålet er, om det ikke også bør læne til, at loven i givet fald er vedtaget i strid med grundlovens § 73, for det må da være forfatningsstridigt og uforeneligt med kravet om almenvællets tarv, hvis den konkrete ekspropriationslov er retsstridig som følge af fællesskabsretten?

Der er næppe tvivl om, at borgerne ved retssager af samfundsmæssig

betydning har bedre udsigter til succes, hvis søgsmål kan baseres på fællesskabsretten end på grundloven.

For det er en kendsgerning, at mens EU-Domstolen går håndfast til værks, nogle vil sige uden for traktatens oprindelige rammer, er de danske domstole anderledes tilbageholdende, når det gælder tilsidesættelse af love som grundlovsstridige. Kun en enkelt gang er Folketinget blev underkendt, da Højesteret tilsidesatte Tvind-loven, fordi loven blandede den lovgivende og den dømmende magt i strid med grundlovens § 3. Dommen er en demokratisk milepæl.

Der er flere grunde til, at domstolene er tilbageholdende ved grundlovsfortolkning:

For det første fremhæves lovgivers demokratiske legitimitet over for domstolenes "hænestemænd". Det er lovgiver, der står til regnskab over for vælgerne, og domstolene må derfor også ved deres fortolkning af grundloven være lydøre over for lovgivers fortolkning.

Synspunktet er sympatisk, men kan let skarnrides til gunst for staten i konkrete tvister med borgerne. For er sandheden ikke, at Folketinget med det afgørende demokratiske mandat ønsker grundlovsmæssig lovgivning og forventer, at regeringens lovforslag ligger tydeligt inden for rammerne af grundlovens bånd? Men grundloven skal jo også sikre minoritetens retstilling. Det er sjældent, at lovforslag udtrykker tvivl om foreneligheden med grundloven.

F.eks. solgte Justitsministeriet forslaget til tørklædelov som værende i god tråd med religionsfriheden efter grundlovens § 67, selvom lovforslaget åbenbart som det mindste var dybt problematisk. Jeg har skrevet herom i "Kamelen igennem nåleøjet". Advokaten nr. 8/2009, der findes på www.advokatsamfundet.dk

For det andet fremhæves det, at domstolene må være tilbageholdende med at give grundloven et videregående indhold gennem fortolkning, end der er sikkert belæg for, fordi det er så vanskeligt at ændre grundloven. Synspunktet om konsekvensen af den restriktive fremgangsmåde i grundlovens § 88 om

grundlovsændring har afgjort tyngde.

At domstolene er tilbageholdende med at fortolke grundloven sådan, at den begrænser Folketinget, så man for nylig i Irak-sagen, hvor Højesteret kom frem til, at grundlovens § 19 ikke forudsætter, at et flertal i Folketinget kun kan beslutte sig for, at Danmark skal gå i krig, når folkeretten siger god for det. I et civiliseret rejsesamfund var det ellers ikke tilstrækkeligt belæg for synspunktet i man mene. Men der var ikke tilstrækkeligt belæg for synspunktet i retskilderne, og derfor må folketingsminderetal og befolkningen affinde sig med, at Danmark også kan deltage i uciviliserede krige. Det hører med, at regeringen i sit beslutningsforslag anså Irak-krigen for at være i overensstemmelse med folkeretten.

Spørgsmålet har ikke fyldt særlig meget i det juridiske miljø i Danmark, men kommer nærliggende til det med den af S-R-SF-regeringen bebudede undersøgelseskommission. I UK har spørgsmålet derimod haft anderledes stor interesse. Forud for Tony Blair-regeringens blåstempling af den folkeretlige legitimitet, havde Foreign Office's chefjurist, Sir Michael Wood, ifølge sin forklaring for Iraq Inquiry udtalt, at der ikke var folkeretligt grundlag for krigen, og hans stedfortræder skulle ikke blot have delt hans opfatelse, hun skulle have opsagt sin stilling i protest. Efterfølgende har tidligere Senior Law Lord (svarer til højesteretspræsident) Tom Bingham konkluderet, at Irak-krigen startedes på folkeretsstridigt grundlag. Tidligere højesteretspræsident Torben Melchior henviser i artiklen "Hvem bestemmer: Folketinget eller domstolene?" i Ugeskrift for Retsvæsen 2010B, side 43, til Tom Bingham og bemærker underfundigt andet steds: " *Mange kunne nok ønske sig en undersøgelse af grundlovet for den danske deltagelse, men forudsætningen for, at det kunne ske ved domstolene, var ikke opfyldt.*" Irak-krigen indledtes af koalitionen med den juridiske begrundelse, at Irak ikke opfyldte sine folkeretlige forpligtelser.

Det er også en væsentlig del af forklaringen på domstolenes tilbageholdenhed ved grundlovsfortolkning, at der historisk ikke har været politisk opbakning til en videregående prøvelsesret for domstolene. Domstolenes prøvelsesret hviler således ikke på udtrykkelige grundlovsbestemmelser herom, men på retningsvane om forståelsen af domstolenes opgaver efter grundlovens § 3.

Den offentlige regulering af vores liv har aldrig været mere intensiv. Den er helt anderledes omsiggribende, end da grundloven blev til og senest revideret i 1953. Lovgiver bør derfor stryke borgerens retsstilling ved domstolene, når modparten er staten, hvilket kan ske inden for grundlovens rammer.

Lovgiver bør overveje udtrykkeligt at anerkende borgernes ret til få efterprøvet, om en lov er i overensstemmelse med grundloven, og det bør ved lov bestemmes, at domstolene som hovedregel kan tilsidesætte en lov, hvis blot der er begrundet tvivl om, hvorvidt den er i overensstemmelse med grundloven. Kvalificeret forklingsstivil skal som hovedregel falde ud til gunst for borgeren og ikke som nu til gunst for statsmagten. Kriteriet 'begrundet tvivl' giver tilmed domstolene luft til egentlig grundlovsfortolkning og gør dermed grundloven til det værn mod overgreb fra statsmagten, der netop var hensigten.

Der er i al fald for en advokat noget forstømmende ved, at det fremstår som det bedste værn for borgeren, hvis sagen kan baseres på fællesskabsretten. Det må det også være for andre.

Det hører dog med, at mellemfolkelige domstole af natur er velegnede til at styrke borgernes retsstilling mod statsmagten. Dels er dommerne på større afstand af statsmagten, dels – og det er nok fra en praktisk synsvinkel det vigtigste – skabes der som følge af den større fødekilde mere praksis, og dommeren har derfor et helt anderledes bredt fundament at basere sin afgørelse på i den konkrete tvist mellem borger og stat, når hjemlen findes i fællesskabsretten eller anden traktatbaseret ret.

I et befolkningsmæssigt lille og velfungerende demokrati som det danske, savnes der praksis skabt i hverdagen om vores egen grundlov til vejledning i de få situationer, hvor det for alvor gælder. Og dette afsavn falder ikke ud til gunst for borgeren ved den konkrete retsanhendelse. Dommeren mangler fast grund under fødderne.

Værdien af praksis skabt af en mellemfolkelig domstol kommer i flere henseender borgerne til gode i Østerild-sagen. Bl.a. spiller EU-Domstolens praksis om habitatdirektivet, VVM-direktivet og foreløbige retsmidler store roller.

(2) Retssagers varighed

Retssager tager tid. Komplekse retssager tager længere tid. Og tiden er et problem for borgerne i sager mod statsmagten, for grundlovens § 63 bestemmer, at borgeren ikke kan undlade at efterkomme statens afgørelser, mens retssagen vserer. Dette må nødvendigvis være den absolutte hovedregel, anderledes kan det ikke være i forhold til myndighedsudøvelse.

EU-Domstolen skabte i 1990 i C-213/89, Factorame, en undtagelse hertil, for så vidt angår national ret, der konflikter med fællesskabsretten. Efter Factorame er nationale dommere i visse tilfælde som foreløbigt retsmiddel forpligtet til at suspendere virkningen af national lovgivning, selvom retssagen ikke er klar til domsafsigelse.

I lyset af udviklingen i fællesskabsretten åbnede Højesteret i 1994 i Gyproc-sagen for, at domstolene i særlige tilfælde som foreløbigt retsmiddel kan træffe bestemmelse om, at borgeren ikke skal efterleve myndighedsafgørelse truffet efter national lovgivning, mens retssag vserer, uanset bestemmelsen i grundlovens § 63. Højesteret har efterfølgende anvendt det foreløbige retsmiddel i et enkelt tilfælde, nemlig i 2000 i R98-sagen. Men enligt svale gør som bekendt ingen sommer.

Det modvirker selvfølgelig grundlæggende borgernes mulighed for at få medhold i krav om lovligheden af større offentlige anlægsbyggerier, hvis anlægget rent faktisk er etableret, når domstolene afsiger endelig dom. Er der tvivl, er det alt andet lige lettere at få medhold, hvis et anlægsprojekt stadig er på tegnebrættet, end hvis det er færdigbygget og i drift. Og selvom borgerne

får medhold, vil der let blive tale om en principiel skrivetorssej, for naturen er jo erstattet af anlæg i drift, og fuglene er for længst fløjet. De danske domstole har til dato aldrig suspenderet en lov ved anvendelse af læren fra Factoritane.

I Østerild-sagen nedlagdes der påstand om, at retssagen tillagdes opsættende virkning efter almindelige retsgrundskræninger. Vestre Landsret vægtede hensynet til samfundsinteresserne tungest i en – som pressen skrev – for staten "vilde" afgørelse og afsløg derfor begæringen om at tillægge søgsmålet opsættende virkning som foreløbigt retsmiddel. Kendelsen blev tilladt indbragt for Højesteret, der stadfæstede kendelsen med gunstige præmisses for staten, idet Højesteret ikke efter sin foreløbige vurdering anså det for sandsynligt, at den endelige dom vil kunne indebære, at loven tilsidettes som ugyldig som følge af tilsidesættelse af EU-reglerne, herunder habitatdirektivet. Miljøministeriet gjorde i øvrigt indsigelse mod, at Processbevillingsnævnet som sket gav appeltillædelse. Staten bestred, at spørgsmålet om opsættende virkning var principielt. Arbejdet for Processbevillingsnævnet krævede ressourcer og udført, før staten havde afsluttet en langtrukken sagsbehandling om fri proces.

Lovgiver bør overveje regler, der i videre omfang sikrer, at borgeren i særlige tilfælde kan blive fritaget for at efterleve en afgørelse truffet af staten, frem til retssagen er endeligt afgjort. Den nuværende ordning afspejler ikke udviklingen i den offentlige regulering siden seneste grundlovsrevision. Lovgiver bør give domstolene videregående beføjelser til at kunne gribe ind allerede under sagsforberedelsen og tillægge søgsmål fra borgerens side opsættende virkning inden for rammerne af grundlovens § 63. Ofte er det ikke nok for borgeren at få ret med års forsinkelse; operationen lykkedes, men patienten døde.

(3) Foreningers søgsmålsret

I Østerild-sagen bestred staten Landsforeningen for Bedre Miljø og borgerernes søgsmålsinteresse generelt og fik trods indsigelse herimod spørgsmålet om søgsmålskompetence udskilt til delafgørelse efter retsplejelovens § 253, således at afvisningspåstanden skulle behandles særskilt, før landsretten forholdt sig til sagens realitet. Mens der uanset statens anfægtelser ikke kunne herske reel tvivl om de fleste af borgeres søgsmålskompetence, herunder Kjemmensens,

var der måske nok en vis form for tvivl omkring landsforeningens.

Henset til Østre Landsrets kendelse i 1994 i Greenpeace-sagen, Århus-konventionen og EU-Domstolens dom i C-115/09, Bund für Umwelt, var det dog ikke overraskende, at Vestre Landsret ved kendelse af 29. august 2011 gav landsforeningen søgsmålsret, og ministeriet forsøgte da heller ikke at få spørgsmålet til prøvelse i Højesteret. Men der gik da tid og ressourcer med spørgsmålet.

Det er vigtigt at anerkende foreningers søgsmålsret i sager på naturområdet. Anerkendelsen af foreningers søgsmålsret afspejler, at beskyttelsesinteressen er vores alles fællesje. I Østerild-sagen styrkede det tyngden af sagsøgernes indsigelser efter habitatdirektivets art. 6, at landsforeningen har søgsmålsret, da dette viser, at håndhævelsen af direktivets beskyttelsesinteresse også tilkommer borgerne.

Staten påstår ofte afvisning i principielle sager og får spørgsmålet udskilt til delafgørelse med deraf følgende forsinkelse af retssagens fremdrift. Lovgiver bør overveje at etablere en processuel fremgangsmåde, hvor sådanne spørgsmål sikres særlig hurtig behandling.

Udskielse forsinker fremdriften på flere planer. Dels går der tid med delforhandlingen, dels indskrænkede staten sig i svarskriftet til alene at behandle afvisningspåstanden og forholdt sig derfor ikke til realiteten. Da landsretten i Østerild-sagen ved kendelsen af 29. august 2011 havde truffet bestemmelse om sagens realitetsbehandling fastsattes frist for staten til afgivelse af svarskrift om realiteten. Det udløste indsigelse, da staten bad om fristforlængelse med "foreløbigt" otte uger. Svarskrift om realiteten i sagen anlagt den 7. oktober 2010 blev afgivet af staten den 19. oktober 2011.

(4) Sagsomkostninger

Det er kostbart at føre proces. Og komplekse sager kræver flere ressourcer.

Østerild-sagen har gjort mig bevidst om, at jeg i mit daglige virke som advokat

er privilegeret af beskeden erfaring og berøring med fri proces-systemet.

Da sagen efter sin karakter hastede, udarbejdede jeg skævnning før indgivelsen af ansøgningen om fri proces. Ansøgning blev sendt 6. oktober 2010 samtidig med indlevering af skævnning. Dengang troede jeg, at borgerne ville få klarhed over processøkonomien relativt hurtigt i en principiel og ressourcekrævende retssag mod staten, hvor borgerne havde den førende professor på området på sin side i bedømmelsen af sagens hovedspørgsmål. Det har vist sig at være forkert.

I tiden derefter udkæmpedes forskellige processuelle spørgsmål, og delforhandling berammedes til 14. juni 2011. Rykkere førte ikke til, at Civilstyrelsen tog stilling, men under selve delforhandlingen i Viborg tikkede der delvis tilsagn om fri proces ind på telefaksen hjemme i København. Og det delvise tilsagn omfattede kun delforhandlingen. Afgørelsen blev påklaget til Procesbevillingsnævnet.

Civilstyrelsen gav endelig langt om længe ved afgørelse af 11. april 2012 borgerne fri proces til at føre sagen som principiel. Behandlingen af ansøgningen tog altså 553 dage, selvom sagen i to sammenhænge af først Retten i Holstebro og derefter Procesbevillingsnævnet var bedømt som principiel. Arbejdet med fri proces har vist sig at være sin egen sag i sagen.

Hvis fri proces kun bør meddeles successivt, så bør der som det mindste sikres hurtig behandling, så borgerne ved, hvor de står.

En undersøgelse foretaget for Danske Advokater og Advokatsamfundet i december 2010 og januar 2011 har vist, at en meget stor del af de adspurgte advokater ikke yder rådgivning inden for de retshjælpsordninger, der er til rådighed i dag. En af hovedårsagerne hertil er, at administrationen af ordningerne er for tung og kan være forbundet med tvister i forhold til de administrerende myndigheder. De økonomiske forhold synes også at være et

problem. Medlem af Advokatrådet Jens Rostock-Jensen har til Advokaten nr. 3/2011 udtalt, at fri proces-ordningen ikke opfylder sit mål – altså at borgeren uanset indkomst kan få tilbudssgående og kvalificeret juridisk rådgivning – for heller ikke her er honoreringen til borgerens advokat i orden, mens der er tale om en fornuftig forretnings for statens egen advokat, Kammeradvokaten. Sådan var det også i Østernild-sagen.

Lovgiver bør se på retshjælpsordningerne i sager mellem staten og borgerne. Der må bringes bedre balance i ressourcerne.

(5) Statens ret til appel

Det er byrdefuldt for borgeren at føre sag mod staten og alle dens ressourcer, og en tur i retssystemet vil altid være både tidskrævende, dyr og opslidende.

Som altovervejende hovedregel bør borgeren derfor ikke skulle tilbringe mere tid i det opslidende retssystem, når vedkommende har vundet første gang. Lovgiver bør herunder overveje regler, der begrænser statens adgang til at anke domme i retssager vundet af borgeren.

Staten bør kun have ret til at appellere afgørelser, der enten er af principiel karakter, eller hvor der foreligger særlige grunde, som f.eks. at sagen angår stor økonomisk værdi, og der efter afgørelsen er kommet nye beviser. I dag foretages bedømmelsen af appelspørgsmålet reelt af statens private advokat, Kammeradvokaten, eftersom embedsmændene naturligt som oftest vil følge dennes indstilling.

Bedømmelsen af, om der er tilstrækkeligt tungtvejende grunde til appel, bør foretages af et uavlidigt kompetent organ som f.eks. Procesbevillingsnævnet. Procesbevillingsnævnet skal allerede i dag give tilladelse til appel i mange sammenhænge. Procesbevillingsnævnets sammensætning og ledelse af en højesteretsdommer sikrer den højeste faglige kvalitet.

Krummerne fra Frederik den Stores bord

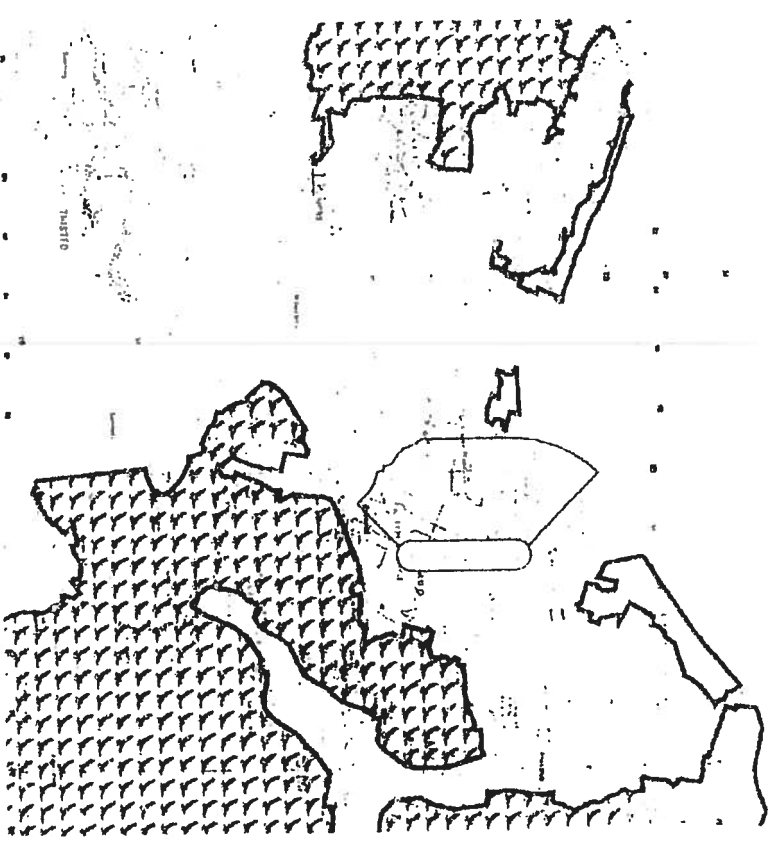
Ved siden af slottet Sanssouci lidt uden for Berlin står en vindmølle, der er endnu ældre end slottet. Et hvert skolebarn i Preussen skulle vide, at Frederik den Store, da han ville bygge Sanssouci, forsøgte at købe vindmøllen for at fjerne den, men af ejeren fik et ubenovet nej tak til købstilbuddet.

Da mølleren ikke ville med det gode, skulle Frederik den Store have truet mølleren med, at så ville han ekspropriere vindmøllen. Mølleren skulle have svaret: "Ja, deres Majestæt, det ville De sikkert – hvis det ikke havde været for Kammergericht i Berlin."

Jeg vil ikke bide spids på, at den vindmølle var blevet stående her til lands.

Og jeg er desværre heller ikke helt sikker på, at den danske stat er mere ædel som modpart, end Frederik den Store var. I hvert fald må Klemmensens og de andre sagsøgere i Østerild-sagen konstatere, at der gik mere end et år, fra borgerne anlagde retssag, før staten afgav svar om realiteten, og sagsøgerne måtte bruge deres sparsomme ressourcer på at få sagen anerkendt som principiel og på at få bekræftet, at de havde konkret retlig interesse i at få prøvet, om deres hjem blev eksproprieret efter en grundlovsnæssig lov.

Alt imens kunne staten drive projektet fremad, kun periodisk forstyrret af miljøaktivister, der krævede op i Østerilds trækroner mange kilometer væk fra retssalens lune rammer.

- Tønsbo vindmølle
- Østerild
- Vindkraft
- Fællesbeskyttelsesområdet
- Rammeområdet
- EU-lubtcenter

RETSSIKKERHEDSFONDEN

MED STATEN SOM MODPART

Lighed for loven... lighed for domstolene ?

Retssikkerhedsfonden stiller skarpt på de store problemer med hensyn til borgernes muligheder for at fore og vinde retssager, hvor staten er modpart.

2012

Grafisk design: Louise Strømberg

Relevante spørgsmål

Er det rimeligt, at staten i princippet kan anvende ubegrænsede økonomiske ressourcer på en retssag, hvor den private part bl.a. er afhængig af statens bevilling af fri proces ?

Bør der – kan der – gøres noget ved, at staten kan anvende embedsapparatet uden nogen begrænsning, og uden at der søges skabt balance i forhold til den private ?

Er det acceptabelt, at staten stort set uden nogen begrænsning kan hindre borgeren i at føre retssag om grundlovmæssigheden af lovgivning eller folketingsbeslutninger ?

Skal EU eller FN uden nogen reel retsgaranti kunne lamme blandt andet private virksomheder ved at indefryse deres midler under påberåbelse af mistanke for at finansiere forberedelse af terrorhandlinger ?

Kan det forsvares, at staten under påberåbelse af statslige hensyn kan sikre sig en bedre processuel stilling end den private ?

Er det tilbørligt at statens advokat, Kammeradvokaten, oppebærer et honorar, der undertiden er flere gange større end den privates 'fri proces'-baserede honorar til hans eller hendes advokat ?

Indholdsfortegnelse

Forord	side 3
A. Statens påberåbelse af særlige statshensyn	
I. Østerild-sagen i principielt perspektiv. Nægtelse fra statens side af opsættende virkning og af søgsmålsret (grundlovens § 63). m.v. <i>v. Advokat René Offersen</i>	side 6
II. Politiske hensyn til statens sikkerhed og andre staters interesser: Nogle betragtninger over domstolenes prøvelsesmulighed i sager, hvor staten er part. <i>v. Forhenværende landsdommer Holger Kallehauge</i>	side 22
III. Utilbørlig mangel på retssikkerhed i forhold til internationale organisationer: Når flere stater eller internationale organisationer er modpart. <i>v. Professor Thomas Elholm</i>	side 33
B. Om ulige ressourcer af finansiel eller anden art	
I. "Fri proces" er langt fra fri proces. <i>v. Advokat Christian Harlang og advokat Christian F. Jensen</i>	side 40
II. Det offentliges ressourcer (Cop 15-sagen). <i>v. Advokat Line Barfod</i>	side 58
C. Store lakuner i parternes ligestilling i straffesager <i>v. Advokat Bjørn Elmquist</i>	side 63
D. Et stort og akut problem: den i 2007 ændrede retshjælpsordning underminerer vore retssikkerhedsmæssige idealer Retshjælpsordninger trænger til et serviceeftersyn <i>v. Formand for Danske Advokater Lars Svenning Andersen</i>	side 72
Bilag m.v.: Artikel fra <i>Advokaten</i>; Notat om 'fri proces'.	side 79

Forord

Denne materialesamling indeholder en række essays og artikler, som ud fra en række forskellige synsvinkler belyser, hvad det indebærer at have staten eller i det hele taget det offentlige som modpart, uanset om man er sagsøger eller sagsøgt.

Hvorfor er det nu så vigtigt?

Det drejer sig om borgernes retssikkerhed.

Retssikkerhed er naturligvis ikke en garanti for at få ret – men en garanti for at have en mulighed for at få ret.

Staten er en mastodont også i en retlig sammenhæng. Staten har udtømmelige ressourcer både med hensyn til økonomi og tid. Det er der ingen borgere, der har. Derfor er staten repræsenteret af Kammeradvokaten den værste modpart, man kan opleve. Staten kan overkomme, hvad den vil i enhver retssag i alle instanser både nationalt og internationalt. Hvilke andre parter har tilsvarende ressourcer?

Staten har tilmed hele statsforvaltningen til sin rådighed og et informationsmonopol på alle de områder, hvor staten har informationer om borgerne og samfundet samt om landets forhold til fremmede magter og internationale organisationer og relationer.

Når man har staten som modpart, nærmer man sig til det område, hvor muligheden for at kunne få ret begynder at blive tvivlsom.

I en retsstat er lighed for loven – også i forhold til staten – et grundlæggende

princip, som skal overholdes. En belysning af dette tema og den mangfoldige af vanskeligheder, dette indebærer, er målet med denne materialesamling.

Retssikkerhedsfonden har valgt at tage dette tema op til debat, dels fordi det er et centralt retligt spørgsmål, dels fordi det kan komme til at berøre en borgers retsbeskyttelse. Når det kommer til stykket, er besvarelsen af et spørgsmål en test på, om vi lever i en retsstat ikke alene af navn, men også af gavn.

Materialesamlingen skal i første omgang danne grundlag for en konference, der afholdes på Christiansborg den 31. oktober 2012, men det er Retssikkerhedsfondens håb, at disse artikler også vil være et bidrag til fortsatte debat om denne retssikkerhedsmæssige problematik.

Hvert bidrag indledes med en kort præsentation af forfatteren og en orientering om baggrunden for, at bidraget bringes.

Retssikkerhedsfonden ønsker at takke stud.jur. Louise Strømberg, som har deltaget i hele arbejdet med indsamling og redaktion af bidragene. Hun har ydet en fremragende indsats. Cand.jur. Iram Akbar har ydet værdifuld hjælp for så vidt angår den endelige redaktion til samlingen.

Med venlig hilsen

Retssikkerhedsfondens bestyrelse:

Vagn Greve, Prof. lic.jur.
Christian Harlang, Advokat (H)
Holger Kallehauge, Fhv. landsdommer
Preben Wilhelm, Cand.mag., lic.jur.

Ole Espersen
Formand for Retssikkerhedsfonden, prof.dr.jur

Når magten skjuler sig bag tavshed

I et demokratisk samfund bør magten ikke skjule sig bag et slør af tavshed. Når magthaverne skjuler grundlaget for deres beslutninger på så vigtige områder som grundlaget for krigsførelse og den økonomiske politik, er der grund til bekymring og kritik

Af Christen Sørensen

Magt har mange aspekter, blandt andet arrogance. Negligering af væsentlig kritik gennem tavshed er et ubehageligt udslag af magts arrogance. Tavshed om grundlaget for magt bør i demokratier være uacceptabelt. Desværre er det ikke ualmindeligt.

Et af de mest ubehagelige og uacceptable udslag af tavshed fra magtpersoner, jeg er stødt på, vedrører højesteretsdommer Jens Peter Christensen. For over to år siden, 14. oktober 2010, bragte Politiken en kronik af professor dr. med. Bent Sørensen, som er den dansker, der har indtaget den mest fremtrædende position i FN's arbejde mod tortur. Han var med helt fra starten i 1987 af FN's torturkomité (Committee Against Torture) og udførte her et betydningsfuldt arbejde frem til 2000. Bent Sørensen revolutionerede endvidere brandsårsbehandlingen så langt flere overlevede og med langt mindre følgevirkninger.

Dommerens slettelak

I kronikken beskrev Bent Sørensen, hvordan højesteretsdommeren fjernede en meget afgørende tekstkommentar til grundlovens paragraf 19, stk. 2. Den formulering, som Jens Peter Christensen fjernede uden nogen form for offentlig diskussion i den 23. udgave af Karnovs Lovsamling fra 2008, lød således:

»Efter at Danmark gennem internationale aftaler har afstået fra krig som middel for sin udenrigspolitik, kan anvendelse af militære magtmidler mod andre stater kun forekomme som forsvar mod angreb eller som deltagelse i sanktioner i overensstemmelse med FN-pagten.«

Denne formulering var helt i overensstemmelse med den fortolkning, som blev lagt til grund, da Folketinget i 1953 diskuterede den nye grundlov og i øvrigt i overensstemmelse med al senere juridisk fortolkning, indtil Jens Peter Christensen fandt slettelakken frem. Det var altså mere end 50 års fortolkning, der blev fjernet uden diskussion.

Hvorfor fjernede Jens Peter Christensen denne formulering på netop det tidspunkt? Var det mon helt uden sammenhæng med, at Grundlovskomiteen 2003 vedrørende Irak-krigen forinden havde anket Landsrettens afvisning af sagen til Højesteret? Vi ved det ikke.

Det afgørende er imidlertid, at Jens Peter Christensen, som indtager en betydningsfuld stilling i det danske samfund, ikke bør have lov at skjule sig bag tavshedens slør.

I september sidste år fulgte Bent Sørensen tilmed sin kritik op i en pamflet med titlen *Begib*

»Efter at Danmark gennem internationale aftaler har afstået fra krig som middel for sin udenrigspolitik, kan anvendelse af militære magtmidler mod andre stater kun forekomme som forsvar mod angreb eller som deltagelse i sanktioner i overensstemmelse med FN-pagten

Textkommentar til grundlovens § 19, som i 2008 blev fjernet uden diskussion

Højesteret Statskup? Men hel ikke det fik Jens Peter Christensen til at tage til genmæle.

Kort sagt Jens Peter Christensen: Hvordan kan du og dine kolleger i Højesteret leve med at en så indsigtfuld person som Bent Sørensen ikke får svar på sin kritik? Jeg er sikker på, at der er mange, som venter på svar. Og vi er givetvis også mange, som ikke forstår, at du og dine kolleger i Højesteret vil bidrage til magtens arrogance ved tavshed om et så alvorligt anliggende.

Finansministeriets tavshed Det andet eksempel vedrører i geringens økonomiske politik. Her har jeg selv mødt tavshedsens mur.

Siden september sidste år har jeg forsøgt at få Finansministeriet til at oplyse, hvad det er for modelændringer, som de økonomiske ministerier har indlagt i den version af ADAM-modellen, der ligger til grund for regeringens centrale økonomiske politik, som er baseret på at skabe beskæftigelse via øget arbejdsudbud.

Trods rykkere har jeg endnu ikke fået disse oplysninger, selv om finansministeren hævder, at alle kan få kendskab til grundlaget.

Jeg kan ikke undgå at forbinde dette med, at de indsatte modeljusteringer givetvis giver et alt for rosenrødt billede af den førte politik. Hvorfor ellers skjule det?

På Det Økonomiske Råds konference ved dets 50 års jubilæum sidste måned havde jeg mulighed for, over for dele af blandt andet den såkaldte økonomiske sagkundskab kort at redegøre for sagen (redegørelsen kan læses på min hjemmeside: en-vis-manid.dk under fanen *bladet Netop Nu*).

På konferencen blev jeg på tomandshånd kontaktet af flere, der tilsyneladende var fortørnet over Finansministeriets magtarrogance. Det bliver spændende at følge, om dette også bliver offentligt udtrykt.

Jeg ville ønske, at der i regeringskontorerne og på lærestalterne var økonomer af samme format og mod som Bent Sørensen. Læs portrætbogen *En smerte så stor* om ham og pamfletten. Så vil du ikke være i tvivl om, hvad format og mod er.

debat@information.dk

Christen Sørensen er professor i økonomi på SDU og forhenværende overvismand

Børsen, 11. juli 2013

Skurken i banksagerne

DEBAT
Af Allan Ohms,
advokat (H), Forum Advokater

Roskilde Bank-sagen kommer først for landsretten til september - 2015. Altså om mere end to år. Og vil være afsluttet i januar 2017. Hvorefter den kan indbringes for Højesteret. Det opleves af de sagsøgte som uudholdeligt, og Børsen forsøgte i weekendudgaven at finde svaret på, hvem der er skyld i, at erstatnings-sagen trækker i langdrag.

Det svar er enkelt: Staten er skurken. Først fjumrede staten rundt og forsømte at gøre et effektivt tilsyn med banken. Dernæst fjumrede staten, da banken blev erklæret konkurs.

Her begyndte et amatøragtigt stykke arbejde. Staten har brugt to eller trecifrede millionbeløb på at sagsøge udvalgte medlemmer af direktion og bestyrelse. Det er staten, der som sagsøger har ansvaret for at lægge op til, hvad retssagen skal handle om. Her har man sandelig ikke taget nogen chancer. Påstanden er erstatningsbetaling på 1000 mio. nettokroner

- uden smålig skelen til, om et så eklatant beløb vil kunne betales.

Det er staten, der har valgt processens omfang og kravenes størrelse. Og det er staten, der må tage ansvaret for det, der med rette af en af de sagsøgte er kaldet kaffask.

Ingen vil stille sig frem at sige højt, at bankdirektører og bankbestyrelsesmedlemmer har krav på en fair retssag.

De er - siger folkevæddet - skyldige, indtil det modsatte måtte være bevist. De ligger, som de har redt, siger man. Og så sætter man lighedstegn mellem de store tab og et ansvar hos den gruppe, staten har valgt at køre gennem vridemaskinen i laveste gear. Vel vidende, at de sagsøgte ikke har nogen stemme i den offentlige debat.

Roskilde Bank-sagen er helt i særklasse blandt banksagerne (hvilket siger en hel del). Det er den sag, der allerklarest dokumenterer, at Danmark i henseende til retssikkerhed er en bananstat.

Jeg håber, der en dag bliver rejst en skamstøtte over alle med medansvar for statens misdåd.

K O P I

OVERBRINGES
Folketingets Retsudvalg
Folketinget
Christiansborg
1240 København

København, d. 19. marts 2013

Vedr. Ulighed i domstolssystemet mellem borgere og statsmagt (staten, regioner, kommuner, m.v.)

Retssikkerhedsfonden har noteret sig Kammeradvokatens hjemmeside sidst opdateret d. 1. marts 2013 (vedlægges), hvoraf det fremgår, at Kammeradvokaten konstaterer, at det er Retsudvalgets konklusion, at

"Kammeradvokatenordningen grundlæggende bør opretholdes, men der skal ske moderniseringer på forskellige områder"

Af Retsudvalgets betænkning af 21. februar 2013 fremgår blandt andet følgende:

"Ordnningen betyder, at der hos Kammeradvokaten opbygges en viden, der kan komme institutioner på alle ministerområder til gode i form af høj kvalitet både ved rådgivning og i forbindelse med retssager. Den tværgående videnopbygning, som understøttes af en samlet ordning, har positive faglige synnergieffekter og kan desuden bidrage til ensartethed i faglig stærk juridisk bistand, og der er udbredt tilfredshed med ordningen blandt statsinstitutionerne." (Fremhævet her)."

Retsudvalget afholder høring om retshjælp tirsdag d. 2. april 2013 kl. 13.15 til 15.45 i Landstingssalen.

Fondens formål.

Retssikkerhedsfonden er almennyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K
Mandag - fredag kl. 10-14

Tlf.: 33 15 30 70
Mail og hjemmeside:
post@retssikkerheds-fonden.dk
www.retssikkerheds-fonden.dk

Dato: 19. marts 2013
Sekretær: kk
Side 1

Fondens bestyrelse:

Prof.dr.jur. (formand), Ole Espersen •
Prof.lic.jur., Vagn Greve •
Advokat (H), Christian Harlang •
Fhv. landsdommer Holger Kallehauge •
Cand.mag., lic.jur., Preben Wilhjelm •

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:

Prof.lic.jur., Lennart Lyngø Andersen •
Tidl. direktør for Folketinget,
Ole Stig Andersen •
Advokat (H), Jørgen Ballhausen •
Prof. dr.jur., Flemming Balvig •
Landsdommer,
Hans Henrik Brydenscholt •
Lektor ph.d., Thomas Elholm •
Advokat (H), Bjørn Elmquist •
Fængselsinspektør,
Hans Jørgen Engbo •
Prof.dr.jur. (formand), Ole Espersen •
Seniorrådgiver, Jørgen Estrup •
Prof.lic.jur., Vagn Greve •
Prof.dr.jur., Jens Vedsted Hansen •
Advokat (H), Christian Harlang •
Prof.dr.phil., Hans Hertel •
Biskop, Kjeld Holm •
Prof.dr.med., Niels Høiby •
Advokat (H), Thorkild Høyer •
Dr.med., Torben Ishøj •
Prof., Claus Haagen Jensen •
Fhv. landsdommer,
Holger Kallehauge •
Fhv. højesteretsdommer Hans Kardel •
Prof., Ole Krarup •
Fhv. byretspræsident, Claus Larsen •
Advokat (H), Helle Lukdam •
Prof.dr.phil., Anker Brink Lund •
Prof., Brian Patrick McGuire •
Prof.dr.jur., Peter Pagh •
Cand.jur., Ulrich Horst Petersen •
Fhv. højesteretspræsident,
Niels Pontoppidan •
Seniorkonsulent cand.jur.,
Lars Adam Rehof •
Speciallæge, Bente Rich •
Juridisk rådgiver cand.jur.,
Therese Rytter •
Lektor ph.d., Jens Elo Rytter •
Statsautoriseret revisor,
Lars Skovgaard-Sørensen •
Journalist, cand.jur., Poul Smidt •
Prof.dr.jur., Eva Smith •
Advokat, Sune Skadegaard Thorsen •
Advokat, Tyge Trier •
Prof., Per Ole Tråskmann •
Advokat, Fritz Videbech •
Cand.mag., lic.jur., Preben Wilhjelm •
Specialkonsulent,
Mandana Zarrebparvar •

Til brug for Retsudvalgets overvejelser vedlægges indlægget "Hvad skylder retsstaten sine borgere med hensyn til retslig ligestilling – hvis den skal være reel?" af 19. marts 2013, udarbejdet af Ole Espersen, Holger Kallehauge, Christian Harlang og Preben Wilhjelm.

Det er Retssikkerhedsfondens forhåbning, at den afklaring, der finder sted med hensyn til styrkelse af Kammeradvokaten, nu vil danne grundlag for, at Retsudvalget vil sætte fokus på, hvorledes den igennem de senere måneder påpegede massive ulighed til ugunst for borgersiden vil kunne afhjælpes.

Henvendelse vedrørende høring bedes venligst rettet til www.retssikkerheds-fonden.dk.

Med venlig hilsen

Ole Espersen
Formand for Retssikkerhedsfonden

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K
Mandag - fredag kl. 10-14

Tlf.: 33 15 30 70
Mail og hjemmeside:
post@retssikkerheds-fonden.dk
www.retssikkerheds-fonden.dk

side 2.

Fondens bestyrelse:

Prof.dr.jur. (formand), Ole Espersen •
Prof.lic.jur., Vagn Greve •
Advokat (H), Christian Harlang •
Fhv. landsdommer Holger Kallehauge •
Cand.mag., lic.jur., Preben Wilhjelm •

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:

Prof.lic.jur., Lennart Lyng Andersen •
Tidl. direktør for Folketinget.
Ole Stig Andersen •
Advokat (H), Jørgen Bellhausen •
Prof. dr.jur., Flemming Balvig •
Landsdommer,
Hans Henrik Brydensholt •
Lektor ph.d., Thomas Elholm •
Advokat (H), Bjørn Elmquist •
Fængselsinspektør,
Hans Jørgen Engbo •
Prof.dr.jur. (formand), Ole Espersen •
Seniorrådgiver, Jørgen Estrup •
Prof.lic.jur., Vagn Greve •
Prof.dr.jur., Jens Vedsted Hansen •
Advokat (H), Christian Harlang •
Prof.dr.phil., Hans Hertel •
Biskop, Kjeld Holm •
Prof.dr.med., Niels Højby •
Advokat (H), Thorkild Høyer •
Dr.med., Torben Ishøj •
Prof., Claus Haagen Jensen •
Fhv. landsdommer,
Holger Kallehauge •
Fhv. højesteretsdommer Hans Kardele
Prof., Ole Krarup •
Fhv. byretspræsident, Claus Larsen •
Advokat (H), Helle Lokdam •
Prof.dr.phil., Anker Brink Lund •
Prof., Brian Patrick McGuire •
Prof.dr.jur., Peter Pagh •
Cand.jur., Ulrich Horst Petersen •
Fhv. højesteretspræsident,
Niels Pontoppidan •
Seniorkonsulent cand.jur.,
Lars Adam Rehof •
Speciallæge, Bente Rich •
Juridisk rådgiver cand.jur.,
Therese Rytter •
Lektor ph.d., Jens Elo Rytter •
Statsautoriseret revisor,
Lars Skovgaard-Sørensen •
Journalist, cand.jur., Poul Smidt •
Prof.dr.jur., Eva Smith •
Advokat, Sune Skadegaard Thorsen •
Advokat, Tyge Trier •
Prof., Per Ole Tråskmann •
Advokat, Fritz Videbech •
Cand.mag., lic.jur., Preben Wilhjelm •
Specialkonsulent,
Mariana Zarreparvar •

Fondens formål:

Retssikkerhedsfonden er almennyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder.

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

Kammeradvokaten
Advokatfirmaet Poul Schmith

Sidst opdateret 01.03.2013

**Retsudvalget har afgivet beretning
om Venstres beslutningsforslag**
01.03.2013

Retsudvalget har nu afgivet sin beretning om Venstres beslutningsforslag vedr. et udbud af statens advokatydelse.

Retsudvalgets flertal (alle undtagen Enhedslisten) har ved forliget lagt sig tæt op af Moderniseringsstyrelsens rapport og anbefalinger om, at

Kammeradvokatordningen grundlæggende bør opretholdes, men at der skal ske moderniseringer på forskellige områder.

Partierne har lagt vægt på, at værdiskabelsen ved tværgående videnopbygning, faglige synergier, ensartethed i sagsbehandlingen og en nem og stabil adgang til faglig stærk juridisk bistand bedst vil kunne opretholdes gennem en videreførelse af den nuværende ordning.

Retsudvalgets beretning kan ses [her](#).

LÆS MERE

Retsudvalgets
beretning kan ses
[her](#).

19. marts 2013

NOTAT

Hvad skylder retsstaten sine borgere med hensyn til retslig ligestilling -- hvis den skal være reel ?

Indledning.

Er da ikke ligestilling i retssystemet ? Er vi ikke alle lige for loven her i landet ?

Jo – i ganske samme form som den Anatole France beskrev det med ordene:

"Det er forbudt for såvel rige som fattige at sove under Seinens broer og at stjæle brød på torvet".

En rent formel ligestilling, men ikke en reel. Meget tyder på, at det er i gang med at blive værre og værre år for år.

Alle og enhver kan frit udtage stævning mod det offentlige – staten, en kommune eller en region – hvis man da ellers kan betale salær til egen advokat, retsafgift af sagen i forhold til kravets størrelse og sagsomkostninger til modparten, hvis man taber.

"Har du penge, kan du få.

Har du ingen, må du gå."

Skal domstolene være en pengemaskine (sådan er det i dag), der genererer overskud på stats-regnskabet, eller er domstolene til for at skabe reel adgang og retfærdighed for alle landets borgere ?

Domstolene giver faktisk et stort overskud, når man lægger retsafgifter, tingslysning- og skifteafgifterne sammen. Er det godt, når det samtidig er så dyrt at benytte retssystemet, at de fleste borgere ikke bare betænker sig på at gå til domstolene, men ofte på forhånd opgiver sagsanlæg som en realistisk mulighed. Hvis sagsanlæg kun anvendes som et sidste desperat skridt, når ingen anden mulighed findes, er det jo blevet en karrikatur af, hvad en retsstat tilbyder sine borgere. Når domstolene ikke opleves som tilgængelige, har retssystemet spillet fallit i befolkningens øjne.

Retshjælpen er utilstrækkelig og anvendes i mindre omfang end tidligere, retshjælpsforsikringerne dækker ikke fuldt ud det, de skal og fri proces er svær

at opnå. Borgerne føler under disse omstændigheder afmagt og er forståeligt nok tilbøjelige til at give op på forhånd.

Samtidig reagerer de professionelle aktører, advokater og dommere, ikke på disse systemfejl. De kender dem godt, de ser dem hver dag, men oplever paradoksal nok lige det modsatte – systemet har sager nok, mere end rigeligt og flere end retssystemet kan behandle inden for rimelig tid. Problemet er "ikke mit bord" noget steds. Hvem er det, der fejler, og hvor er det, der skal gribes ind for at sikre, at vi får et retssystem, som vi borgere i et retssamfund kan være bekendt og tilfredse med ?

Retfærdighed ikke alene i form af retssikkerhed, men også i form af en ligelig adgang for såvel rige som fattige til at få prøvet deres sager ved domstolene. Domstolskontrol, som kun de mest bemidlede kan og tør benytte sig af, er vel ikke forenelig med retsstatens idé, endsige dens ideal ?

Sager mod det offentlige er ikke bare generelt juridisk vanskelige at føre for borgere, der mener, at de er blevet behandlet på retsstridig vis, men også uhyre resourcekrævende, fordi modparten har så godt som uudtømmelige kræfter set i forhold til hver enkelt sag. Hverken tid eller penge spiller nogen rolle. Det offentlige har råd til at blive ved, til at appellere, også til Højesteret som tredje instans, og let ved at få medhold i, at søgsmål mod det offentlige næsten altid er principielle sager, som derfor kun yderst sjældent forliges.

Er det som en borger oplever i forhold til at have det offentlige som modpart ikke de samme problemer, som ved sagsanlæg mod store, evt. multinationale selskaber ?

Jo vist er der nogle fælles træk, når det gælder ulighed m.h.t. økonomiske ressourcer, men der er også en væsentlig forskel. Det offentlige fører sag for skatteydernes penge. Den sagsøgende borger betaler selv sin del af det offentliges sagsomkostninger via skattebilletten. Vi har som borgere ret til at stille nogle krav til, hvordan det offentlige bør optræde som part i civile retssager. Der må være nogle etiske krav, nogle grænser for hvad, det offentlige kan tillade sig og nogle spilleregler, der sikrer, at det offentlige ikke benytter såvel sin overmagt som alle indsigelser og muligheder, herunder også dem, som det offentlige bør holde sig for god til at anvende. Det offentlige skal ikke vinde for enhver pris.

Det offentliges optræden som part i civile retssager bør have en sådan karakter, at der er tale om god og anstændig procesførelse, som landets borgere i almindelighed vil anse for rimelig og fair. Staten, regionen eller kommunen optræder jo også i retssager på vore vegne som repræsentanter for almenvældet og bør derfor føre retssager på en måde, så alle kan identificere

sig med det offentlige, også som procespart. Et sådant krav kan man ikke stille til et privatejet selskab, selvom det også har den magt, som penge nu engang giver. Man kan ikke med rette bebrejde en haj, at den optræder som haj og ikke som en dresseret søløve.

Der er behov for at nedsætte en offentlig retssikkerhedskommission for at øge og søge at skabe ligestilling – lige muligheder – i retssystemet. Kommissionen skal have fokus på at gøre retsstatens ideal om lighed for loven til en levende realitet for alle borgere i samfundet.

Som det er nu, bliver et stort antal velbegrundede søgsmål mod det offentlige opgivet – ikke fordi der ikke er rimelig grund til at anlægge sag – men fordi vedkommende borger ikke har råd. Det er naturligvis procesbesparende, men ikke retfærdigt. Retstab, der lides alene som følge af mangel på økonomiske midler, er en skamplet for retsstaten.

Hovedpunkter i det problemkatalog, som en retssikkerhedskommission bør behandle.

De nedenstående punkter er alene nogle hovedspørgsmål, som bør behandles, men en række andre kan og bør også inddrages i arbejdet i en kommende retssikkerhedskommission.

1. Retshjælpsforsikringer.

De nugældende retshjælpsforsikringer bør revideres, dels således at deres dækningsområde udvides, dels således at deres maksimum forhøjes. Som de er nu omfatter de ofte kun omkostningerne til sagsførelse i én instans og de ressourcer, der stilles til rådighed er ofte ikke svarende til brancheniveauet, jf. i øvrigt om samme problem nedenfor om fri proces.

2. Fri proces.

Hovedproblemer:

A Ulighed i ressourcer i voldsom grad.

Indenfor den civile retspleje er parternes formelle ligestilling et grundlæggende princip. I dagens Danmark består der et (efterhånden i stadig større omfang erkendt) problem derved, at den stærke procespart

(typisk det offentlige eller en stor privat virksomhed) har adgang til fuldt ud tilstrækkelige ressourcer under sagsførelsen, men at den typisk svagere borger-side, selvom der er bevilget fri proces, underbetales, endda i ekstremt høj grad. Denne praksis har domstolene selv udviklet (indenfor retsplejelovens meget vide rammer for fortolkningen af lovtekstens udtryk "passende" salær). Problemet er, at branchens standard afgøres efter retsplejelovens § 216 om såkaldt "rimeligt" salær, medens lovtekstens bestemmelse om fri proces-sager går ud på "passende" salær, og at domstolene har ladet dette udvikle sig til to forskellige målestoksniveauer, selvom de anvendes i samme sag. Nyligt gennemførte undersøgelser iværksat af Advokatsamfundet og Danske Advokater har blotlagt, at hovedparten af landets advokater ikke vil påtage sig at føre fri proces sager under disse vilkår, hvis virkning bl.a. er, at den part, der skal have sin sag behandlet ved domstolene typisk oplever, at der er ressourcemæssig meget betydelig ulighed under processen.

B Restriktiv praksis når staten er modpart.

Der opleves ofte en meget restriktiv praksis, særligt i sager mod Staten. Ved skønnet over om en ansøger om fri proces har rimelig grund til sagsanlæg, d.v.s. rimelig god udsigt til at få medhold i sin påstand, bør der altid udøves et skøn, som giver ansøgeren en passende margin.

Ved sagsanlæg mod det offentlige bør denne margin være så bred, at afsiag på fri proces ikke kan få noget skær af at kunne være udtryk for retsnægtelse, særlig ikke i principielle sager, hvor et væsentligt pligt eller rettighedsanliggende skal afklares, hvorfor udsigten til udfaldet netop per definition ikke er klar.

3. Retsafgifter.

Man bør overveje, om de nugældende retsafgifter er blevet så høje, at de udgør en sådan belastning for sagsøgere og appellanter, at de afskærer processer, som der er god grund til at føre, fra at blive gennemført. Fiskal retsnægtelse er uværdigt for en retsstat.

Særlig i forhold til sagsanlæg mod det offentlige forekommer retsafgifter, som kan være eksorbitant høje, meget betænkelige, og er sagen tilmed principiel, kunne man overveje at gøre sagsanlæg af den art helt fri for retsafgift, evt. ved rettens beslutning, når der ikke er meddelt fri proces.

4. Det offentliges adgang til appel.

Når det offentlige ikke får medhold ved dom i første instans, er appel fra byret til landsret så godt som uundgåelig. Spørgsmålet er, om dette altid er lige rimeligt. Man kunne eventuelt overveje at ændre dette til, at det offentlige kun kan appellere en sag, der er tabt i første instans, hvis sagen er principiel og har rimelig udsigt til at blive ændret i landsretten. Meningen er ikke at stille det offentlige ringere end andre procesparter, men alene at sikre, at ej heller det offentlige fører andre sager videre ved appel end dem, der er rimelig grund til at få prøvet ved landsretten. Det bør ikke være nok, at man har råd til at gøre det.

5. Suspensiv virkning af sagsanlæg.

Sagsanlæg har ikke suspensiv virkning og bør normalt heller ikke have dette.

Men der forekommer sager, hvor suspensiv virkning efter rettens bestemmelse ved kendelse kan være værd at overveje. Det drejer sig om sager, hvor der, medens sagen vil komme til at versere, træffes foranstaltninger, f.eks. i form af anlægsarbejder af en sådan art og størrelsesorden, at det er utænkeligt, at de vil blive opgivet og nedrevet, uanset om sagsøgeren måtte få medhold. Det er jo velkendt, at det faktiske normative karakter kan forhindre, at retskrav bliver opfyldt. I sådanne tilfælde bør retten evt. kunne tillægge et sagsanlæg suspensiv virkning for at undgå, at søgsmålet allerede som følge af modpartens faktiske dispositioner gør hovedformålet med sagsanlægget illusorisk.

6. Domstolskontrols reelle effekt er ofte ikke tilstedeværende. Folketingets Ombudsmand begrænser sit område for borgerklager.

Domstolens prøvelsesret er en af de vigtigste retsgarantier i et retssamfund, men domstolskontrollens effektivitet afhænger af, om lovgiver opstiller operative prøvelseskriterier for hvad, det er, domstolene skal påse, at forvaltningen overholder ved administration af reglerne.

Den abstrakte og helt generelt formulerede prøvelsesret er i praksis ofte mere en formalitet end en realitet set fra borgernes og retssikkerhedens side.

Lovgivningsmagten bør derfor altid, når der indsættes en klausul om domstolenes prøvelsesret, angive hvilke kriterier, det er, retten skal fokusere på og herunder undgå brug af prognosekriterier, som er særligt vanskelige at håndtere for domstolene.

Mangel på operative prøvelseskriterier er dårlig lovgivningspraksis, som falder tilbage på domstolene som manglende effektivitet og for ringe intensitet i domstolenes prøvelsesret.

Oveni dette kommer, at Folketingets Ombudsmand for nyligt er slået ind på en ressourceprioritering, der går ud på at afvise enkelt-borgers sager i videre omfang end tidligere, navnlig når der er tale om sager uden principiel betydning.

7. Søgsmålskompetence.

Når en borger eller gruppe af borgere vil anlægge sag mod det offentlige for at få efterprøvet, om deres grundlæggende rettigheder i henhold til grundloven og/eller menneskerettighederne er krænket, bliver de ofte mødt med en indsigelse om, at de ikke har fornøden retlig interesse heri, og at deres søgsmål derfor påstås afvist.

Det betyder i praksis, at sager af den art indledes med årelang behandling i flere instanser op til og med Højesteret, inden sagens substans i bedste fald overhovedet kan blive påbegyndt efterprøvet.

Man bør overveje at indsætte en regel i retsplejeloven om afklaring af begrebet retlig interesse og samtidig skabe hjemmel for en hurtigere sagsbehandling af formalitetsspørgsmål af den art. En sådan "fast track-procestype" er formentlig også værd at overveje anvendt i andre typer af søgsmål af særligt hastende karakter. Når det kan lade sig gøre i voldgiftssager, kan det naturligvis også gøres ved de almindelige domstole. En haste-procesform skal naturligvis respektere rimelig tid til sagens oplysning, men tillige sikre en prioritering af sagens fremme, således at målet en væsentlig hurtigere sagsbehandling i domstolssystemet end normalt opnås.

8. Hensynet til statens sikkerhed og fremmede magter.

Staten har en helt legitim og anerkendelsesværdig interesse i på den ene side at kunne afvise at give oplysninger om forhold, som berører statens sikkerhed og hensynet til fremmede magter, men en borger har som sagsøger på den anden side også en lige så berettiget interesse i, at denne form for undtagelsesklausul ikke udstrækkes til et videre område end fuldt påkrævet.

Staten skal også medvirke loyalt og aktivt til at oplyse enhver sag, således at domstolenes prøvelsesret kan blive udøvet på et tilstrækkeligt grundlag. Indsigelse om hemmeligholdelse af hensyn til statens sikkerhed eller fremmede magter er alene et skjold og ikke et sværd. Retten skal i princippet kunne efterprøve både indsigelsens berettigelse og dens rækkevidde, men en realitetsprøvelse er ikke mulig uden at bryde hemmeligholdelsen, og dermed er efterprøvelse ikke mulig. På den baggrund bør man overveje at indføre et nævn, som for lukkede døre kan realitetsprøve statens indsigelse og herefter overlade retten de informationer og bilag, som uden skade kan indgå i sagen.

9. Særlige krav til det offentlige som procespart.

Staten og andre offentlige myndigheder adskiller sig fra andre civile procesparter ved at være repræsentanter for almenheden, d.v.s. landets, regionens eller kommunens borgere. Heraf følger en naturlig forpligtelse til at leve op til de forventninger, borgerne med rette bør kunne stille til deres repræsentanter i et repræsentativt demokrati og det gælder både politikere og forvaltningen. De principper, som det offentlige er undergivet som udøvende magt – objektivitetsprincippet, sandhedsprincippet, et krav om saglighed og de andre krav, der følger af dansk forvaltningsret – skal det offentlige også respektere som procespart i civile sager. Det offentlige bør altid agere som en bonus pater – procespart og dermed altid medvirke loyalt, sagligt og åbent til sagernes fulde oplysning.

Det betyder, at der er grænser for, hvor taktisk det offentlige kan optræde i retten. For det offentlige gælder det ikke om at vinde for enhver pris, men om bestandigt at være en loyal modpart, hvis sagsførelse er hævet over enhver kritik, fordi den er fuldt ud anstændig. Det er ikke blot et usympatisk trick, der er under det offentliges værdighed, men også andre former for taktik som trænering af sagen, og tilbageholdelse af oplysninger/fortielser, samt andre former for vanskeliggørelse af bevisførelse. Herunder er det også et problem, at repræsentanten for det offentlige

typisk forbigår eller modvirker oplysning om evt. relevante internationale konventioner på det retsområde, som sagen vedrører.

Om det offentlige skal inkriminere sig selv kan diskuteres, men det offentlige bør kun frikendes for krav, som utvivlsomt er uberettigede. En regel i retsplejeloven om de berettigede krav til det offentlige som procespart er i høj grad værd at overveje.

10. Konkluderende 'diagnose': Alvorlige systematiske retshindringer.

I dagens Danmark oplever borgere – desværre ofte med rette – at idealerne om retsbeskyttelse ved domstolene ikke opfyldes.

Dette er et alvorligt problem for retsstaten, demokratiet og samfundet.

Den usunde tilstand er et udslag af en mængde forskellige faktorer, der hver for sig og tilsammen i alvorlig grad svækker såvel oplevelsen af at have reel adgang til at opnå retfærdighed. Virkningen heraf er også, at det offentlige i alt for vidt omfang mister tilskyndelsen til at kvalitetssikre sagsbehandlingen og de afgørelser, der træffes, idet sandsynligheden for at der indtræder domstolskontrol, selvom denne er forudsat som et grundprincip, typisk er ganske lille.

Det må betegnes som helt uacceptabelt, at noget så væsentligt som statens drift af et retssystem forvaltes som en økonomisk overskudforretning samtidig med, at borgere i vidt omfang har grund til at anse sig for afskåret fra adgang til retfærdighed af ressourcemæssige, økonomiske årsager.

Reelle forbedringer på området vil indebære, at der foretages en samlet opgørelse af de forskellige retshindringer, som borgerne oplever, og som både på kortere og længere sigt må betegnes som kritisable og klart uholdbare, hvis retsstaten skal leve op til dens idealer.

Ole Espersen

Christian Harlang

Holger Kallehauge

Preben Wilhjelm